

PETŐFI-MUZEUM.

K I A D J Á K:

DR. CSERNÁTONI GYULA, DR. FERENCZI ZOLTÁN,
KORBULY JÓZSEF.

Megjelenik minden két hónapban. Előfizetési ára egy évre 2 frt 50 kr. Egy-egy fűzet ára 50 kr.

Május—Junius.

Kéziratok és előfizetési pénzek a kiadóhivatalnak czimzendők Kolozsvár, Bel-Farkasutca 13. sz.

Petőfinek egy abban maradt terve.

(Le akarta fordítani Mme Anaïs Ségalas „Enfantines poesies à ma fille“ cz. művét.)

Anaïs Ségalas asszony e művére Petőfi irányozta rá figyelme-
met. Ugyanis a Jelenkor 1847. fo-
lyama 140. lapján (márcz. 25, 24.
sz.) a következő hír olvasható: „Pe-
tőfi Sándor jelenleg érde-
kes műfordításon dolgo-
zik. Mme Anaïs Ségalas,
gyönyörű költői gyön-
gédsséggel irt verseit
teszi át francziáról ma-
gyarra. E művet, mely-
lyet a legihlettebb köl-
tészeti női lélek leá-
nyához irt, a költői for-
ditó gazdag szelleme
sugáritól világítva, rö-
vid idő múlva fogja kö-
zönségünk éldelhetni.“

Már most ha tekintetbe vesz-
szük azt a rokonszenves, sőt lel-

kesült érdeklődést, melylyel a Je-
lenkor Petőfi „Összes költemé-
nyei“ megjelenését kísérte,* nem
kétséges, hogy e hír írója jól volt
értesülve s Petőfinek nem csak
szándékában lehetett e művet le-
fordítani, hanem azt meg is kezd-
te. Igen hihető az is továbbá,
hogy Ségalas asszony e könyvére
a Szépirodalmi Szemle hívta fel
Petőfi figyelmét, mely 1847. I. 75.
l. (jan. 31.) a következőleg ismer-
tette:

„Enfantines. Poésies
à ma fille. Par Mme Anaïs
Ségalas. (Gyermekiekségek,
leánykámnak. Segalas Anna asz-
szony által.) Paris. — Honunk
gyöngéd hölgyei, már műveltsé-

* L. Petőfi-muz. 1889. 44—46. l.

güknél fogva barátai a francia irodalomnak, kivált ha egyszer-smind anyák is, kedvöket fogják lelteni Segalas asszony költeményeiben, annyival inkább, mert bennök az anya és gyermeke közötti gyöngéd viszony talált szivből folyó szavakra. Szeretőjét, hazáját, pohár borát akármennyi költő énekelte már meg, de gyermekét anya vajmi kevés. A francia irodalom, melynek a hölgyvilágból annyi és tán legszerencsésebb művelői jutottak, itt is új oldalt mutat, s pedig valóságos tiszta, gyöngéd, költői oldalt, melynek lehetlen föl nem tünni a divatos könyvek öldöklő szépségei mellett. Ez volt oka, miért e költemények egymás után több kiadást értek, s a legműveltebb körökbe jutottak, mintegy örömgéivé lettek az anyai szentélynek, szólván a gyermekhez tiszta, szűz nyelven, komolyan és játszi-lag. „E költeményeknek, mond az előszó, melyek egyszersmind az anyáké is, viszhangra kell találni a hölgyeknél, kik sziv után költők mindnyájan.“ Így legyen ajánlva általunk is az idézett könyv.“

Conjecturák más irányban is tehetők. Így pl. nem lehetetlen, hogy Petőfinek szerelme s házasságához készülődése általában is hangulatot adott az ily családias költés kedveléséhez, ki, mint anynyi költeménye bizonyítja, a há-

zas élet, a család gondolatára mindannyiszor lágy megnyugvást érzett; ezt valami kibékítő, az élet hányatásaitól megmentő révnek gondolta és ilyennek is rajzolta mindig.

Ma már azonban világos, hogy Petőfi e fordítást sohasem készítette el, más fontosabb és nagyobb irodalmi tervek foglalták el kedélyét. Mert azonban Ségalas asszony neve Petőfi írói működésével némi kapcsolatba került, egész röviden a következőkben ismer-tetjük működését.

Ségalas Anaïs asszony, család-i nevén Menard, 1819-ben Párisban született. Még mint gyermekleány, már szerette a költés-zettel foglalkozni. 1839-ben ment férjhez s ettől fogva férje nevé-n írt, mint Mme Ségalas. Első kö-tet költeményét Algir meghódí-tása sugallta. Olvasván a „M o n i t e u r“ tudósításait, ezek hatása alatt ódákat írt s ezeket kiadja „Les Algeriennes“ cz. alatt.

Ha úgy látszik s igen való-színű, hogy Ségalas asszony em-lített munkáját a „Moniteur“ harczteri tudósításai sugallták, a másodikról azt lehetne mondani, hogy a „Gazette des tribunaux“ adta ennek költeményeiből az anyagot. Itt is tulságos férfias vágyak s hajlamok uralkodnak rajta. A „Les Algeriennes“ sze-rint szeretne ő is harczolni s igaz-ságtalanságnak mondja, hogy a

harcozi babér útja el van zárva a nőknek; ő neki oly szalag kell, mely csak vérrel vásárolható, más dísz csak semiség. A második kötetében, mely „Les Oiseaux de Passage” cz. alatt jelent meg, már nem a harczmezőn, elesettek közt jár; hanem a temetőbe megy, koponyákkal játszik, a vadak szabadságát, a rablók tanyáját énekli meg, verset ír a gyilkosról. Mindez erős dolgokhoz azonban nyelvezete, stylje igen lágy; ebben látszik meg legkivált a nő. A francia kritika bennök erőszakoltságot, Delavigne Casmer és Hugo Victor utánzását találta.

Méltóbbak s már egészen méltók tehetségéhez harmadik kötetének költeményei, melyek „Enfantines poésies à ma fille” cz. alatt jelentek meg s melyeknek már a 8-ik kiadása van előttem. Ebben a kötetben teljesen érvényre jut a költő tehetsége s azt hiszem, eredetisége is. Az írónő gyöngéd nyelve, romanticus, tehát képekben, hasonlatokban dús stylja nagyon jól illik e családias hangú költeményekhez, melyekben „az öt érzékről,” „az égi hágsó”-ról, „a leczké”-ről, „a gyermekek imádságá”-ról, „az alamizsná”-ról, „a kicsinyek paradicsomá”-ról, „a kis öreg”-ről, „a tündérek”-ről stb. ír. Majdnem hiba nélkül, de tulságos bőséggel ömlenek a sorok tollából s ez ter-

mészetesen egyhangúvá teszi a kötetet, melyen bizonyos édeskés, sentimentalis szeretet nyilvánul a költő leánya, a kis Bertus iránt.

Nem levén célom részletezni Ségalas asszony működését, csak röviden említtem meg, hogy sikerrel működött a dráma- és regény-, valamint a tárcza-irodalom terén is s végül pedig, mutatványul közlöm prózában minden nagyobb válogatás nélkül a kötet második darabját, melynek czíme Bertus (Bertile).

Bertus.

Ime házam víg s bolondos és az isten rátekingt; a paradicsom madara, a boldogság, reája száll s ott énekel; tegnap kertemben a legüdébb rózsán virág fakadt; tegnap egy szép gyermek, egy másik égi rózsza jött világra tűzhelyemen.

Jó reggelt gyermekek, kis hajló nádszálom, jó reggelt gyémántom; mondd Bertusom, mondd fehér toll galambom, ki a mennyből szállsz alá, mily ajándékokat kaptál Jézustól, anyjától és Gábor angyaltól, kik könnyezve nyiták fel az ég arany kapuit, hogy a földre bocsássonak?

Gábor angyal azt adta, mi lényét alkotja, angyali jóságát s aztán bizonyára kis nővérére adta ártatlansága ruháját; lilium koszorúját, mely a szépek közt a legszebb. Hogy hát hozzá hasonlíts, vedd patyolat ruháját, de ne szárnyait, mert elrepülhetnél!

Jézus szólt: „Legyen tiéd a kegyesség, angyalom. Oh, a földön szeress ám engem! mert polyámban nyomorult gyermek valék, törekeny mint magad. Mindig is őrzöm s befödöm szárnyammal a szegény kicsinyeket és

az új szülöttek törekeny bölcsőjükben mind a paradicsom kulcsai.“

„Oh neked nem lesz jászolod s uralmad mint nekem! Egy bölcs sem jön el hozzád aranynyal, tömjénnel s myrhával keletről. Csak csókot kapsz; de lásd, az arany s a finom gyöngy, mely tiéd lehetne, nem illik ugy az újszülött homlokára, angyalom, mint egy csók.“

S a szent szűz ekkép szólt: „Légy tiszta, légy ártatlan fejedtől szivedig. De tudd meg, gyermekem, tudni, hogy ártatlan vagy, egy az ártatlanság elvesztésével. De te tiszta lész, szelid galamb, nem tudva róla; a völgy liliuma, az ég lehulló hava fehér s nem tudja, hogy az.“

Ha ott vagyok, a fény egében,

honnan a kiseded száll alá, én egy földies, egy anyai kérést is intéztem volna hozzá. Hangosan így szóltam volna: „Szűz anya, ki szent vagy, oh önts lelkébe ártatlanságot s tisztaságot!“ De halkan így szóltam volna: „Szűz anya, ki nő vagy, adj neki szépséget!“

Köszönöm, meghallgattál, leányom szép már! Csodálom és reménylek benne. Minden sarjad, minden mosolyg, minden üde benne s a tavasz mosolyg rajta.

Bimbó szájacská, selyem arcbőr, csodás arczszín, hosszúkás és fekete szemek vannak e bölcsőben: nemde virágos ágy ez, hol szép liliumom virúl?

Ferencai Zoltán.

Petőfi latinul.

VII.

Insanus.

Petőfi.

— — — — Me quid turbatis?
Inde maturate fugam nunc!
Magna molens iam propero.
Nectam flagellum, ex solis radiis flagellum:
Flagello caedam mundum!
Mox fiebunt illi, cachinnabor ego,
Sicut me flente illi sunt cachinnati.
Hahaha!
Nam est vita talis... flemus, mox ridemus,
Sed mors veniens dicit: Pax!
Olim iam mortem et ipse obii.
Venenum illi mihi bibenti
Fuderunt qui vinum exhauserunt.
Et quid sicarii fecere
Dissimulaturi facinus!
Me positum in lecto funebri
Amplexi conlacrimaverunt.
Iam, iam, prosulturus eram
Nasos demorsurus eorum.
Sed haud demomordi ego prudens

Nasum ut habentes olfaciant
Me tabescentem et suffocentur.

Hahaha!

Ubi me sepelivere? In Africa.
Forte fortuná!
Hyaena enim me hic exhumavit,
Haec fera erat mi benignissima.
Defraudavi et hanc:
Femore pasci volenti
Cor dedi meum devorandum.
Et hoc tam acerbo misera periit.

Hahaha!

Quidni? Cuique hoc accidit,
Qui homini benefaceret. Homo quid est?
Hunc radicem floris esse ferunt,
Qui virescit pulcher in coelis.
Iniuste dicunt.
Nihil aliud est homo quam flos
Radice ad infera vergens.
Sapiens docuit me aliquando
Insaniens sapiens qui fame periit.
Cur non erat fur? Cur non praedo?

Hahaha!

Sed quid cachinnor sicut demens;

Debuissem flere,
Mundum deflere hunc tantopere improbum.
Oculis nubis flet et deus
Eum persaepe quod creaverit.
Sed quid prodest et coeli lacrima?
Cadit in terram lulentam,
Ubi calcatur hominum pedibus
Quidque ex ea fit?
Ex coeli lacrima? Lutum.

Hahaha!

Coelum, coelum, miles emerite,
Numus dicatus sol in pectore,
Dilacerata vestis est nubes...
Hem! sic gravis annis mittitur miles:
Praemia haec longae militiae:
Numus dicatus et lacerum sagum.

Hahaha!

In sermone hominum, scitisne, coturnix
Quum caneret, cantus quid significet?
Monet: mulieres fuge longe!
Mulieres alliciunt sibi viros
Perinde ac flumina pontus.
Ad quem finem? Ut devorare possint.
Pulchrum animal est femina, pulchrumque

Et periculosum:
In auro fustum venenum.
Iam, iam bibi ego te, amor!
Tui gutta roris est dulcior
Quam mellis est pelagus;
Tui gutta roris atrocior
Quam veneni est pelagus.
Vidistisne, dicite, mare;
Quum procella perarat,
Et serit semina mortis?
Vidistisne iam procellam,
Hunc rusticum fuscum
Fulminis ralla stimulantem?

Hahaha!

Matura decedit ex arbore fructus;
Matura es iam terra: iam cadere debes.
Exspecto cras...
Si summa dies nec cras erit:
Defodiam terram in mediam,
Deducto pyrio
Pulvere mundum
Disiciam in auras... Hahaha!

St. Hegedüs.

Az „Úti levelek“ és a Honderü.

A „Pet. Muz.“ múlt évi 2-ik füzetében Korbuly József kiadótársunk „A „Honderü“ támadása Petőfi ellen“ czim alatt közölte volt a nevezett lap 1847 október hó 5-iki számában kiadott éles támadás első részét, mely az „Úti levelek“-nek a „Hazánk“-ban való megjelenése alkalmából intéztetett Petőfi ellen. A támadó cikkek az 1847-iki „Honderü“ 299. lapján így foly tovább:

„Ökörszem. (A H.-beli levél vége.) Szolnokban cseresnyét vettem,¹ Abonyban háltam,² Pili-

¹ Igen érdekes!!! szerk.

² Még érdekesebb!!!! szerk.

sen (hol gróf Beleznay a közkatonával reggelizett) ebédeltem.¹ Üllön vacsoráltam,² s végre valahára — per varios casus et tot discriminarerum — beértem Pestre, tán jobban megtörődve, mint a peleskei nótárius, de mégsem annyira, hogy tizenkét³ napi pi-

¹ Legérdekesebb!!!!!! Az említett reggeli P. úrnak alkalmasint egy hősköltemény tárgyál szolgáland? szerk.

² Ismét igen érdekes! — ki hinné, — hogy a lángeszek is esznek, isznak, cseresnyét vesznek, hálnak! — Istenem, mily sok fáradságba kerülhet ez a lángeszüsködés!!! — szerk.

³ ????????? szerk.

henés után e levelet ne írhattam volna. Innen láthatod, barátom, hogy én ha elveszítem is, de ismét hamar visszanyerem erőmet.¹ Mi lett volna Kisfaludy Károlyból, (ki, midőn egy versét megírta, utána két hétig feküdt beteg) ha ilyen időben, ilyen úton jött volna Szalontáról Pestre? . . . Látszik is verseiből, hogy nem mindennapi fájdalmak között szülte, szegény.² Bizony kár volt kinlódnia, szegénynek.³ Rá sem sok anyai szeretetet pazarolt a múzsa, szegényre. — Jó, hogy eszembe jutott Kisfaludy Károly! végre van alkalmam felőle nyilatkozni,⁴ a mit már rég óhajtottam, mert valóban bánt engem és több józan embereket az, a mit vele némely barátai elkövetnek. Tisztelem a piétásokat, de ha túlmennek a határon, nevetségesekké lesznek, mint akármilyen más érze-

lem. Kisfaludy Károlyt csupa baráti piétásból az egekbe tölteni mind e mai napig nevetség és azonfölül a közönség mystifikálása, a mi aztán bűn is. Kisfaludy Károlyt túlbuzgó barátai, a szó legszorosabb értelmében, rá tukmálták a nemzetre. Neki megvan a maga érdeme, ő élvezhető olvasmányokat nyújtott kortársainak, és kortársai méltányolták, olvasták őt; kívánhat-e többet? . . . mi köze hozzá az utókornak, melynek nem nyújtott semmit? Ő másodrendű tehetség volt, ki nem adott irányt az irodalom' egy ágában sem. Drámája szenvedhetetlen nyavalyás német érzélgés,¹ lyrája érzelem és gondolatnélküli üres dagály,² elbeszélése . . . ebben volt legerősebb, az elbeszélésben, de most már az övéinél e nemben is sokkal jelesebbeket bírnunk, és azt szeretném én tudni;

¹ Szeretnők P. urat egyszer erő nélkül berzenkedni hallani! — De geniális lehet az az erő nélküli berzenkedés?! . . . Szerk.

² A gazdag P. könnyen leszegényezhet valakit! Szerk.

³ Ily élezdús-ily finom értekezések — mint P. ezen levele, bizony nem folytak Kisfaludy' tollából; — szegény Kisfaludy, — vagyis inkább boldog Kisfaludy, hogy nem kelle megélnie irodalmunk' ilyféle gyermekes paczkázásait. Szerk.

⁴ Csak erre várt a két magyar hazsa, hogy megtudhassa hányadán van Kisfaludyval. Ugy-e — Az a kis P. csak szerény legény! Szerk.

¹ Az egész K.-ról elmondott ítélet oly p á r v i s t a modoru, hogy nem tartjuk érdemesnek megcsillagozni. — A mi Kisfaludy' drámáit illeti, azok mégis minden hibáik mellett ezerszer többet érnek, mint P.' „Tigris és Hiénája“ melyben az emberek korántsem úgy beszélnek, mint emberek, hanem mint — barmok!!!! Szerk.

² Itt bizony nem tudjuk mi jobb: — érzelem nélküli dagály — avvagy érzelem nélküli parasztság, mely magát a jó ízlés, és szépműtan' daczára, — föl v u a l k o d o t t d a g á l y l y a l — lángészűségnek akarja kiadni? . . . Lehet-e lángész — ész nélkül? És van-e az ily irodalmi pletykákban ész? . . . Szerk.

miért egyem egrest, ha már érett szőlő is van? — Ilyen Kisfaludy Károly, és mégis erővel bámulatni akarják velünk.¹⁴

Erre a cikkre ugyancsak az 1847-diki Honderü, Öszutó 2-iki számában (353—354. lap) a következő közlemény jelent meg: „Az ifju Magyarország vagy hatvankettő egy ellen. Freskókép a vidékből — fővárosi csillagokkal. Borsod vármegye october 13.² Tekintetes Úr! Kegyed lapja hasábjain Petőfit többször gyalázta.³ Petőfit, kit minden becsületes ember egyaránt szeret, nemcsak azért, mivel honunk' legjelesb' költője, hanem,

¹ Végre nem hallgathatjuk el rossz-szálásunkat „Hazánk“ szerkesztője irányában, hogy ily handabandázásokat ki mer nyomtatni! Mi lesz irodalmunkból, ha írók ily hangon kezdenek ordítani — hetvenkedni — lármázni. Valamire való szerkesztő ezt nem tűrheti. — Mert ily hangon nem írók — de még kocsisok sem szoktak cselédszobáikban nyelveskedni; — vagy tán irodalmunkat valamivel alábbvalónak akarjuk tekinteni, mint akármely cselédszobát?! Ezen észrevételeket tehát tenni kötelességünkben állt. Tán a hetvenkedő P. úr valahára megjőzanodik — s a vigyázatlan szerkesztő úr, ki P.' hagymázbeszédeit nyilvánosság elé bocsátja — jövőre vigyázatosab leend. Szerk.

² Dies nefastus.

³ Okadatolt kritikát gyalázatnak csak az éretlenség nevezhet. Birálatink' méltatlanságát be kellene bizonyítani.

⁴ Tessék őt Europa' legjelesbb költőjének tartani, ha tetszik drága önök-

mert hü fia hazájának, barátja az elhagyott népnek.¹ Őt szereti minden magyar irodalmi ragyogó érdemeiért,² és erényeiért. És ön merészelt³ a közvélemény ellenére az ifju költőre anathémát kiáltani. Pedig 50-000 ember születethetik még olyan, mint ön, Hiador és Zerffi, míg egy olyan érdemet szereznek, mint a milyent Petőfi csak egy versével is győzelmesen vivott ki magának.⁴ Mi igazságosak akarunk lenni,⁵ azért egy társaságot alkotunk csupa ifjakból,⁶ melynek tagjai nem épen éretlen eszűek,⁷ köztünk van Borsodme-

nek, csak engedjék meg, hogy mi is annak tarthassuk őt, a minék nekünk tetszik.

¹ Szegény elhagyott nép! Örvendj, fel van fedezve Messiásod.

² Ragyogó érdemeinek mi is meghoztuk az érdemlett elismerést, csak-hogy előttünk nem mind arany a mi fénylik. Erényeit e nagy férfinak, igaz, nem ismerjük.

³ A Honderü sokat merészelt már olyant, mitől más lapok maig is irtóznak. A szilaj csordával daczolni. Ezen erényét, s ha úgy tetszik önöknek, erényünket most csak a műveltek és higadgt lelkűek bámulják, de elismerendi egykor az igazságosb ítélőszék... a jövő kor.

⁴ Kegyetek szeretnek per auxesim figurálni mint látom s a mellett még az ismeretes anekdotának is utánzóí: ha az úr veri az én zsidómat, én is verem az úr' zsidóját.

⁵ Halljuk az igazság szavát!

⁶ Pedig be jó néha az öreg a háznál.

⁷ Igazán megvallva, e levélből kitálhattuk volna a társulat' tényezőit, ha

gyéből 13 ifju,¹ köztük két mágnás;² Hevesből 9 ifju köztük egy mágnás. Szabolesből hat ifju és három mágnás. Gömörből 14 ifju.³ Zemplénből 5 ifju és két mágnás. Mi nem mindnyájan, hanem nagyobb részint jelen voltunk két társaságos gyűlésben, hol a távollévők leveleikkel képmásíták magokat.⁴ Itt elhatároztuk, hogy mihelyt ön lapjaiban Petőfiről valami gyalázót közöl,⁵ nem fogunk fukarkodni, hanem megjelentünk Pesten⁶ annyian, a hány ifjat társadalmunk választ, névszerint hatan⁷ s önnek érdemlett büntetését dúsan meg fogjuk adni.⁸ Ha ön továbbra is úgy gátolja Petőfi érdemeinek elterjedé-

nem is írták volna le önök azokat oly szende őszinteséggel.

¹ Megint ez a szerencsétlen szám. Istenért meg ne hűtsék magukat önök, mert bizony a 13-ik áldozatul esik.

² Ah ha! s még mágnáskakkal is féldicsezenek a nép barátok!

³ Szegény mágnástalan Gömör!

⁴ Ha azok' levelei oly hű képmásítók voltak, mint minő hű képmásítója kegyeteknek a jelen levélük: úgy bámulandó eredetiséget szabad gyanítanunk azoknak íróikban is.

⁵ A dolog már megtörtént, miután kegyetek' e levele közölve.

⁶ Önöknek úgy látszik fukarúl mérlik ki a zsebpénzecskeit, s utazásra nem sok marad. Ezen segítünk. Én 5 vforintot küldök önöknek, személyenként úti költségül.

⁷ Ötször hat = 30.

⁸ Szívesen várjuk a félduczatos büntető bizottságot, Budapestre.

sét, mint eddig azt tette, akkor, mindnyájunkkal meg fog ön vívni, s reméljük, hogy valamelyikünknek sikerülend önt megsrételve a más világra. (igy!) ¹ Valóságos összeesküvés ez ön ellen. ² Hanem ne rettegen tölünk, ³ írja továbbá is hasztalan ⁴ firkáit, a mi boszunk tárgyát kíván. Eddig is ön nevének és lapjának tettünk annyi kárt, a mennyi különben is elég volna boszunak. ⁵ De mi nem elégszünk meg ezzel, hanem 62-en

¹ Mindenekelőtt szükséges volna, hogy kegyetek egy kevés stílt, és jóval több helyesírást tanulnának, azután lehetne a mások megsrétéséről s más világrai expédiáltatásáról gondolkozniok. Ha nem családkozom nyúlásznak önök hébehoba. Be jól teszik! Egészséges a testnek s izletes a gyomornak. Nem ismertünk hamar izletesb egy pecsenyét, mint amúgy dusásan felspékelt jó kövér süldőt tejfellel leöntve. Probatum est.

² Az ám in optima forma, csak hogy nem életem ellen — sőt annak föntartására lön az czéloztatva. Mert nem képzelik önök mi hasznos az a folytonos munka alatt gebbedőnek, midőn amúgy istenigazában megnevetetik. Az egész idegrendszer felrázkodik. S pedig önök becses levele által toties quoties.

³ Ej dehogyan rettegek, de hogy rettegek! hiszen talpig kedves jó gyerkőczek önök, s meg vagyok tökéletesen győződve benne, hogy az egész csupa genialis játszóság, nem egyéb.

⁴ Talán még sem oly hasztalanok, mutatja önök e jelen demonstrációja!

⁵ Ehhez nem kell commentár!

kiáltjuk önre boszu érzelmünket.¹ Nem fogunk fősvénykedni, ha másoktól nem lehet, pénzzel is készek leszünk ahhoz járulni,² hogy ön boszulva legyen. A mul-takat feledjük, a jövőre vigyá-zunk.³ Még egyszer kérjük Pe-tőfi iránt legyen tisztelettel,⁴ ha ezt nem tenné, majd kénszeríteni fogjuk.⁵ Isten vele. Kívánunk jó egészséget.⁶ A Petőfit védő⁷ társadalom. Kiadta a társulat uta-sítása szerint ja társulat' jegyző-je.⁸ Nevünket addig titkoljuk, míg ön Petőfit nem gyalázza, ha ezt nem teendi, akkor barátai le-szünk.⁹

Az őszutó 16-iki számban

¹ Minő hatalmas karének, minő pél-dátlan következetesség! minő logika! Egyszer boszu, egyszer pardon, megint boszu, megint amnestia, u. s. w. mit Grazie.

² Az öt forint iránti ígéretem' meg-újítom.

³ Kivált pedig stíltünk- és helyesírásunkra vigyázzunk.

⁴ P. úrnak tiszteletünkre semmi, de éppen semmi igénye nincs. P. úr' iro-dalmi munkái pedig csupán igazságot kö-vetelhetnek, mit mindig szívesen fogunk kiszolgáltatni minden kényszerítés nélkül mikint tettük eddig is.

⁵ Hohó Domini 62! Nehogy önöket kényszerítsék . . . a carcerbe.

⁶ Hasonlóképen s kivált jó stílt és ortographiát mind örökre!

⁷ Szegény P. úr!

⁸ Kedvezünk ön' nevének. Hadd ma-radjon incognito, úgy-e bizony?

⁹ Köszönjük. Mi nagyobb kevélysé-günket kelyeztetjük olyan férfiak barát-ságában, kik mondhatlan áldozatokkal

(Honderü 1847 II. félév 400 lap)

összekötött irodalmi fáradságainkat több méltánnyal kiszérni s nemes őszinteséggel elismerni szívesek. Egy ily őszinte jóakarónktól — kinek becses neve ép oly népszerű, mint minő feddhetlen jel-leme és minő ismeretes műveltsége — egy ily érdemes férfitől kaptunk mondóm napokban egy levelet, melynek néhány sorait, szerénységünk' rovására (e kellő alkalommal) ide nem igtatnunk lehetlen. Hadd szolgáljon az feleletül, önök győnyörőséges levelére: „Mi nagyon győnyörködünk — mond többi közt a lelkes hazafi — a Honderüben, s betyáros durvaságu collegáit nem becsüljük. Tagadhatatlan ugyan, hogy azokban is találhatók gyöngyök, de csak szemétdombra vetettek. A Honderüt humanitása, minden vélemény iránti toleranciája, józanon buzgó hazafisága, az igazság melletti szilárd, nemes magatartása, jó és nevelt embert ékesítő ízlése, mindenben helyes tapintata, különösen a szerkesztőség' saját munkálataiban mutatkozó tiszta magyarságu stílusa bizonyosan minden garabonczás vetélkedő társai fölibe emelik. Mikor pedig így itélek, alig hiszem, hogy szerénységét megsértsem, mert dicséretem valójában nem túlzott. Sajnálom tehát, hogy legnemesebb, feszített szorgalommal törekedései mellett is annyi pórias ellenel kénytelen küzködni, de ezt legszívesb részvéthől jegyzem meg csak, koránsem mintha polemiája unalmas lenne; az soha sem aljas, éles élcezzel tömött s mindenben csak az emberiség vagy jó ízlés elleni botlásokat sújtja, nem sülyedvén soha személyes boszúállásra. Igen jó fegyverhordozója a Honderünek a széles tudományu s olvasottságu, jobb ízlésű, részrehajlás nélküli szigoru bíráló Zerffi, hatalmas ostorozója a bitangoknak, kik kezdetében szépen virulni indult irodalmunkat mondhatni erőszakosan össze-szennyezni indultak, s az olvasó közön-

végre az ügy a következő „Nyilatkozat”-tal fejeztetik be: „A Honderü legközelebbi számában, ifju Magyarország, vagyis hatvankettő egy ellen, Borsodból cím alatt egy levél közöltetett, mely a nevezett lap' tisztelt szerkesztőségét, mivel bírálataiban Petőfi' költeményeit nem mindig azon kedvező szemüvegen át nézi, melyen a mágnásokkal is kérkedő hatvankettős ifju-szövetség talán nézetni óhajtaná, névtelenség' leple alatt, gyermekies pajzánásokra fajulva, sajtáságosan fenyegeti, s illedelem elleni kifejezésekkel illeti. — A levél valóban tanulságos, belőle tudjuk meg, mivé lön édes hazánk, ifju Magyarországgá hatvankét egész gyerkőcözével, kiknek bosszuadáz kebelét a megsrételésig elszánt lovagiasság zuditá föl — egy ellen (!) Ám legyen övék a dicsőség, Borsod az egri' név hírének séget — mely különben is még igen korlátolt körü — vagy rosra szoktatják, vagy elszoktatják az olvasástól. Derék egy állatocska az Ökörszem is, mely igen gyönyörködhetőleg elcézzi (igy!) a társadalmi élet' ferdeségeit. — De győzni fog még végtére is a nemes ügy; a jó ügy, mit is nemzetiségünk' érdekében annyira óhajtok.” stb. — E két levél, megeshetik, ugyanegy napon, egy órában foganaták. Amaz néhány éretlen ifjonctól, ez egy köztisztületben álló nagymiveltségű honfitól. Amazt nevek nélkül kaptuk, ennek aláírása így hangzik: id. gr. T e l e k y J ó z s e f. — Itéljen fölöttünk a közönség.

¹ Hajdan Eger megyénkhez tartozván,

és dicsőségének föntartásában ily hősökre nem szorult, azért hiszszük, miszerint a borsodi cím ürtügyül csak azért vétetett föl, hogy íróit annál nagyobb homály fedje; — mivel azonban azt némelyek itt tőlünk (a miskolci ref. lyc. bölcsészeti osztályától) eredettnek tartják: kénytelenek vagyunk kinyilvánítani, hogy midőn mi egyrésről sokkal inkább becsüljük Petőfi' érdemeit, mintsem azokat ily gondolat s tartalomszegény szóférczelések által homályosítani akarnók, más résről a szabad sajtónak is sokkal nagyobb barátai s óhajtoi vagyunk, hogysem bármi jeles ember ellen írott bírálatot eltérni ne tudnánk. — Nyíltan bevalljuk tehát, hogy bármennyire tiszteljük is Petőfit, ily alacson módot elkövetni soha sem fogtunk volna ellenfeleink háttérbe szorítására. — Szolgáljon igazolásunkra még az is, hogy tanodánk épen úgy szükölködik mágnásifjakban, mint a nevetséges levél írói érettség és józan megfontolásban. — Mire nézve helytelen gyanusíttatásunk' elhárítása tekintetéből a Honderü tisztelt szerkesztőjét jelen nyilatkozatunk' lapjába leendő fölvétele végett tisztelettel megkérjük¹

ott a borsodiak sokszor dicsőséggel harcoltak.

¹ Szívesen teljesítjük a kérelmet, és óhajtuk, vajha a derék nyilatkozók' azon nyílt bevallása, miszerint egy egyén' ér-

Miskolcz nov. 7. 1847. Többben a ref. lyc. bölcsészeti osztályából.”

A fennebbiekhez kevés hozzátenni valóm van. Rám az egész támadás azt a benyomást teszi, hogy mesterségesen volt előidézve, még pedig több okból. Az egyik kétségtelenül az, hogy Petőfit kisebbsíték és boszantsák, — a másik pedig: hogy a Honderü szerkesztője érdekessé tegye magát és olvasó közönsége előtt lo-

demeinek elismerése mellett, az ellenvéleményt is túrni tudják — a magyar író és olvasóközönség kivételetlen vallomása átalánosuljon minélelőbb. Mert addig nincs üdv irodalmunkban. Szerk.

vagias színben tűnjék föl. Éppen ezért azt hiszem, hogy nem tévedek, ha „Az ifju Magyarország vagy hatvankettő egy ellen“ című levelet egyenesen Horváth Lázár által koholtnak tartom, a mely által egy részről hősiességét is kimutathatni vélte; másrészről pedig — és ez a fődolog! — ürügyet kapott a gr. Teleky József hozzá intézett elősmerő levelének közlésére is, a melyet máskülönben — magánlevél lévén — lapjában közzé nem tehetett volna.

Csernátoni Gyula.

„Üti levelek Kerényi Frigyeshez.”

Az „Üti levelek“ a Hazánkban jelentek meg (Győr. 1878).

A szerkesztő, Kovács Pál, a „Szerkesztői mondókák“-ban a következőleg vezette be őket: „Tisztelt olvasóinkat pedig figyelmeztetjük, Petőfi Sándor gyönyörű versein kívül legujabban hozzánk érkezett sajtáságos eredeti leveleire, mellyeknek sorát legközelebb megkezdendjük, s mellyek igen sok nemű szellemi élvel fogják az általános magyar olvasó közönséget meglepni.“

Az Üti levelek megjelenésének sora a következő: I. levél 404. l. 101. sz. ag. 21., II. levél 407. l., III. levél 411. és 415. l., IV. levél 419. l., V. levél 422. és 427. l., VI. levél 439. l., VII. levél 443. l., VIII. levél 450. l., IX. levél 463. l., X. levél 470. l., XI. levél 478. l., XII. levél 483.

l., XIII. levél 487. l., XIV. levél 491. l., XVII. levél 547. l., XVIII. levél 559. l., XIX—XX. levél 567. l.

A mint látható, a levelek mondhatni két nagyobb csoportban jelentek meg, t. i. egymás után jelent meg az I—XIV. és nagyobb ideközzel utóbb a XVII—XX. számú levél. Az Üti levelet másodsor Gyulai Pál adta ki a Egyes művek közt (III. köt.), még pedig az eredeti kéziratból, a mint az I. kötet előszavában megjegyzi: „Ez utóbbinak, egy pár levél híján, kézírata is megvan s így nehány kihagyott sort helyre igazithattam.“ Tehát ez a második kiadás jobb, hitelesebb az elsőnél. Kovács Pál különösen személyekre vonatkozó helyeknél lényeges változtatásokkal közölte, mi könnyed egybe-

hasonlítás mellett is észrevehető, vagy pedig csak pontozva adta a neveket. Gyulai is kipontoz pár helyet; így a 89. lapon a „királyleány“, a 93. lapon a „forradalmak“ szokat s elhagyja a 106-ikon az „À la lanterne les jesuites“ mondatot. A részletes összevetés csak az eredeti kézirat alapján volna igazán tanulságos, s mert az most nincs módunkban, tehát elhagyjuk. A Vegyes művekben a levelek I.—XVIII. számmal vannak jelölve, a Hazánk-ban, mint látók, I.—XX. számmal; de hiányzik a XV.—XVI. számú levél. Már most érdekes kérdés, hogy megvolt-e ez a két levél is és Kovács Pál azért nem adta ki, mert oly megjegyzések voltak bennök, melyek közlését nem tartotta czélszerűnek vagy nem voltak meg s az egész csak nyomdahiiba?

Az előbbi föltevés mellett szól az, hogy a XIV. sz. levél kelt „Szathmár, jul. 17, 1847“ s a XVII. (illetve XV.) már „Koltó, september 15. 1847“, tehát 2 hónap múlva s mert elébb ily időköz nincs a levelek közt, tehát valószínű, hogy közben még volt két levél. E mellett s tehát Kovács Pál kihagyása mellett szól az is, hogy Petőfi e leveleit önálló kötetben is ki akarta adni s talán e czélből készítette rólok a maig is meglevő kéziratot s Kovács Pál ezt tudva, — leghelyesebbnek tartotta a kényes megjegyzéseket tartalmazó leveleket arra a kiadásra hagyni, de hiányukat a levelek számának jelzésével föltüntetni. Az utóbbi t. i. csupán sajtóhiba mellett szólna meg az, hogy Petőfi XIV. sz. levelének végén ezt a megjegyzést teszi:

„Legközelebbi levelemet már alkalmasint csak úgy kapod, mint decorált férfitutól . . . mint a pappcsrend vitézétől.“

Világosabban szól a mellett, hogy a XV.—XVI. számú levél eredetileg valóban létezett, az, hogy a Petőfi megmaradt kézírata a nemz. muz.-ban Budapesten, melyből Gyulai adta ki őket a Vegyes művekben, I.—XX. levélszámot mutat s Majláth Béla (Magy. könyvszemle 1880.) ismertetvén Petőfi kézíratait, úgy is mondja: „Uti levelek Kerényi Frigyeshez, I—XX levél a XV és XVI levél hijjával. Nagy 4rét 11 számozatlan lap. 203 l.“

Mi azt hisszük hát, hogy e két, most már ismeretlen levél, létezett s Petőfi talán visszavárta őket, hogy kiadhassa s azért hagyta addig helyöket üresen kéziratában. Vagy lehet az is, hogy újból meg akarta írni őket. De továbbá Petőfi az Uti leveleket kezdetben nagyobb szabásuaknak tervezte, mint lettek. Így is sok tekintetben eltérnek az 1845-diki Uti jegyzetek-től hangban, módorban egyaránt. Továbbá külföldre szándékolt utazását is ezekben akarta rajzolni s így egy nagyobb útleírás lett volna belőlök, milyenek írása általános divat volt a 40-es években, talán mert a tapasztalatok, s tanulmányok, melyeket a külföldi utazók tettek, soha sem voltak oly tanulságosak hazánkra, mint akkor, midőn a modern javítás és haladás minden eszméje oly mohón fogadtatott.

Egyebekre nézve röviden csak azt jegyezzük meg, hogy az Uti levelek nem szaporították Petőfi barátainak számát s a Honderübeli ellenségeit, mint egy

másik közlés Cs. Gy. kiadó társamtól ugyane füzetben (137—150 l.) s egy másik a Pet.-Muz. 1888. folyamában mutatja,* valóságos dühbe hozta. Mi e cikket a Szépirodalmi Szemle megjegyzéseivel zárjuk be, melyeket mindjárt az I. Úti levélre tett, melyben Petőfi védi Kerényit a Szépirod. Sz. bírázata ellen.

— „Hazánk“ 101. számában Petőfi levelet ír Kerényi Frigyeshez s „legösvilágibb ostobaságnak, malitiának, szemtelenségnek“ mondja, hogy mi Kerényi költőiségét categorice eltagadtuk. És ha eltagadtuk is, mit csináltunk egyebet, mint eltagadtuk? Sőt most is tagadjuk, mert Kerényit bizon de bizon nem hisszük egyének ügyes verselőnél. Mi örülnénk rajta, ha K. jobb költő volna, már csak azon tekintetből, hogy Petőfinek ne kellene oly beszédre fakadni, miből még a jámbor olvasó azt veheti ki, hogy e gyönyörű mód neki szavajárása. Mi e gyönyörű módot ismerjük még az agteleki mester baradlai kalandja óta, de ha oly szépen tiszteli meg

* A Honderű támadása Petőfi ellen. 90—96. l.

P. a mi eljárásunkat, csak legyen aztán szives a maga ítéleteinek is nevet adni, mert ez a dolog rende. Mi azt hisszük: ítéletet mondani szabad, míg észtehetség van szóban, de malitiát emlegetni Kerényiért, ellenünkben, Petőfinek, már ez olyan, hogyha más mondaná is, nem Petőfi, könnyen meg tudnók bocsátani, mert hiszen mi baráti vagyunk a szabad szónak s ezt tőle nem vesszük rosz neven, mert mindenki úgy szól, a mint tud. De hát miért enged meg Petőfi annyit magának, hogy nem másról, hanem magáról, nem egyszer hanem többször, nem magán körben hanem világ előtt, nemcsak merész, hanem vakmerő ítéleteket mond, mind a mellett hirtelen sincs a szemtelenségnek s nekünk meg annyit sem, hogy Kerényiről szabadon, őszintén kimondjuk a magunkét? Mi ezt megteszszük, tegyen Petőfi is, a mit akar, tőrje, ne tőrje, nekünk mindegy, mert haragjától senki se fél, tartván a példabeszéddel: majd megbékül ő a maga kenyerén.“ (Szépirod. Sz. 1847. II. 173. l. 11. sz. szeptemb. 12.)

Ferencsi Zoltán.

Czélzások és vonatkozások Petőfőre az egykorúaknál.

II.

„Népköltő!!!...“

Nálunk igen gyakran fölcserélik e két kifejezést; nép és pór, ezért némely népköltőről el lehetne nálunk mondani, hogy pór-költő. Ezen urak' egész eszmenete, teremtési módja s szerében nincs egyéb a népből, mint szalona (igy!), pizok, szellem-

szegénység és a vastag szűr, melyet nyakukba akasztanak, hogy őket a finomulás' gyújtó sugárai, valamint a keresztényi türekenység' csepegő keresztvize ellen egyformán védelmezze.

Arany eddig kivételt tesz e pór-költők közül (igy!); ő inkább népünk' szellemi egyszerűsége, megindító naivsága és hű szives-

ségéhez tartja magát, s ez előnyöket sok valósággal tudja viszatükrözni.

Nevezetességül rójuk föl róla még: hogy P. úr által megénekeltetett s viszont ő is megénekelte P . . . t.“ (Honderű 1847. II. félévi folyam 15-ik lap, az „Irodalmi ABC“ cz. rovatban Arany Jánosról szólva.)

„ . . . Van nálunk egy fiatal írói clique, mely mintegy föladatul tüzte maga elé, minden műveltséget, minden ismeretet, sőt minden értelmet kigúnyolni. Clique, mely azt hiszi, hogy a népnek nem kell egyéb, mint szünet nélkül e szókat: s z a b a d s á g, n e m z e t i s é g hordozni az ajkakon, hogy boldog legyen; s az ily nép' írónak, azt következtetik, egyebet nem kell tenniök, mint ugyane szókat a tollhegyen balanciroztatni, hogy nagy, szellemű, híres írökká legyenek.

Neveltséges hiedelem!

Mintha biz azon két szó a vakságot látóvá, a siketséget hallóvá, az ostobaságot okossá, a rosszaságot jóvá, a tapasztalatlan-ságot tapasztalatdússá tehetné?! Így a legszentebb fogalmakat emberek, kik a fogalmak szentségét még csak felfogni sem tudják, a sárba rántják, s köpenyegül használják az itéletlen tömeg előtt minden kigondolható szellemi s értelmi fogyatkozásaik ellen. Így történik, hogy a n a g y z a j s e m m i é r t minden pillanatban hatalmasabban zúg; s hogy minden pillanatban a hegy vajudása s egy neveltséges egér' születésének históriája kerül szemünk elé. — Persze, hogy igen kényelmes, semmit sem tudni,

semmit sem tanulni, egy adag szemtelenség s egy még nagyobb adag gorombaság — két szó' segítségével a híres író t játszhatni. — De előbb vagy később meg fogja maga a nagy közönség únni az üres szavakkali örökös dörömbölést, s valami más egyéb után sovárogni, mint üres szitkozódás, bombasticus tirádák, az egykori Cordelierféle clubból eltanulvák, de rosszul használva s félreértve fölhasználtatvák

Ezen általános reflexiót föl kelle itt hoznom, mert K a j á n ú r, egyik fővezetője ezen a mi fiatal, tehát még könnyen tévutakra tántorítható irodalmunkban oly kárhozatos cliquenek.“ (Honderű 1847. II. félév 155. l. Kaján Ábelről szólva.)

„Ezen fiatal író (Pálffy Albert), egyike a nagy zajt ütött — megható csendességben, a nélkül hogy valami eredményt életre varázsolt volna, sirba szállott „irodalmi tízek“ czéhének, — kik a szellemi arany' keletét nem emelték valami különös hitelre — —“ (U. o. 273. l.)

„A táj — mond a genialis P. Koltórol írt levelében a Hazánk 137. sz. — olyan kép, mintha az én képzeletem után alkotta volna a természet. (Bezzeg sajt! a természet egy másoló kontár, P. az eredeti!)“

„Egy kis kalandunk is volt az útban . . . Nagy-Bányán tul Misztófalában (így!) eltört egy kerekünk. (Ejnye na, mi érdekes egy kaland!) Feleségem csak mosolyogta a bajt, de én dühösen dühödtem, s félrementem, hogy“ stb.

„Egyedül vagyunk, azért

ölelkezünk... az a komisz tempó nincs meg bennünk, hogy mások előtt nyaljuk faljuk egymást, mint rendszeren szokták a fiatal házások. Jaj be rut, jaj be czudar, piacra vinni a boldogságot! Ugyan úgy-e? P. úr tán nem viszi piacra boldogságát? Oh nem. Ő csak hírlapok által doboltatja ki azt a két magyar hazában. P. úrban tehát nincs meg az a komisz tempó! Auch gut."

"Annyi bizonyos, hogy Koltórol eljöttem, vagyis tulajdonképpen eljöttünk, hála Istennek, de jól megértjük egymást: nem azért hála Istennek, hogy Koltórol eljöttünk, hanem azért, hogy eljöttünk, TÜNK; röviden szólva, hogy már nem magam utazom, hanem másodmagammal, t. i. az én kedves kis feleségecskémmel." Mi naiv, minő piquant enyelgés! mi nemes stíl!

"Engedj meg barátom, most nem irok többet... feleségem fölkelte helyéről s hozzám közeledik. Kétség kívül fontos végzendői lesznek velem, tehát nem írhatok. Isten veled!" (minő gyöngéd allúsiók!)

"Két napot töltöttem Kolozsvárt, de fölér félesztendővel, olyan gyönyörű két nap volt." (mi érdekes leírása Kolozsvárnak! ganz Alexandre Dumas!)

"Nem írja ki — mond ő ugyanazon levélben — barátjának (a fiatal g. Teleki Sándornak) nevét, minthogy az nagy úr (!) ő pedig — mond a genialis levelező — „nem Horváth Lazi, hála a mennyei atyának." — Detto mit Obers — mond a kis ökörszem.

"Ha ásitni találsz — mond más levelében P. úr, Hazánk leggenialisabb levelezője (lásd Hazánk 141. sz.) ne ásit valami tulajdosságos nagyszerűt, mert le talál esni az állkapczád, és ez igen kellemetlen dolog. Tapasztalásból tudom, azon korból, mikor még az úgynevezett classikái becsű magyar műveket is olvastam, melyektől isten ójjon minden jó lelket."

Kell-e ehhez commentár?

"A versírás is végre oly el nem hagyható szokássá válik, mint a lólopás vagy fejvarkarás vagy a részegeskedés. Sokszor mondtam magamnak, ugyan mit firkálsz, te számar, hát nem jobb volna, ha addig a feleségedet ölelnéd? föl is tettem magamban, hogy csak azt a gondolatot rántom le" stb, et sic porro in infinitum cum gratia.

"Valaha — mond alább a néhai embergyűlölő — roppant világ és embergyűlölő volt ő, anynyira, hogy a föld egy óriási szemétdombnak tetszett előtte, melyen az emberek mint undorító féregmilliárdok nyüzögnek, s hogy e nyavalyából kigyógyult, nagy részben Dumas' druszájának köszönheti stb. Hát Milton, Goethe, Chateaubriand, Lamartine? miért nem ismerkedik meg ezekkel? Tán előbb kigyógyították volna önt, nagyszerű világfájdalmaiból. Szegény classikusok! Megjött számotokra Attila Isten' ostroma! „Adieu Dumas druszája! Adieu genie!" (U. o. 498—499. l. Ökörszem cz. rovat.)

Közi: Csernátoni Gyula.

Petőfi Kolozsvárt

1847-ben.

Petőfinek 1847-ben Kolozsvárt időzéséről a Pet.-muz. már közölt egy cikket,* melyben az akkori erdélyi lapok hírei foglaltattak. Petőfi e látogatását érintette több lap is akkor egy-egy rövid hírben. Így a Pesti Hir-lap (1847. II. 292. l. 978. sz. nov. 4.) a következőket írja:

„— Petőfinek Kolozsváron átutaztában tisztelői fényes faklyás zenét s aztán lakomát adtak, melly utóbbin több jeles országgyűlési tag is jelen volt. A fesztelen baráti lakománál poharak ürittetének az ünnepelt költő s neje egészségeért stb. A megtisztelt költő viszonzásul egy pár gyönyörű költeményét szavalta el, ezek között a „Dalaim“ cziműt.“

Petőfinek és nejeinek kolozsvári látogatását azonban legrészletesebben írta le Szilágyi Sándor a „Hazánk“-ban (1847. II. 528. l. 132. sz. nov. 6.) Epen azért közöljük az egész levelet: „Erdélyi levelek. VI. Kolozsvár, oct. 24. Petőfi itt van.... Körünkben van.... vagyis inkább fájdalom csak volt!.... mert ma reggel elindult barátjához, Arany Jánoshoz!... Igen, ő itt

volt, nálunk volt, körünkben volt — két napig! oh e két nap, két évvel ér fel! — Mert látni őt színről színre, ki lelkünk előtt képzetünk, idealvilágában már ösmerős, mert beszélni véle, hallani őt, kinek szava velönket rázta-meg: emlékünk tábláiba véste magát, — mondjátok-meg, nem boldogság, nem kéj, nem öröm-e? Petőfi itt volt! e szó hangzik most is lelkemben, s tán fél Kolozsvár lelkiben. Azt mondják, az öröm kábit, s tán vélitek, hogy igen sokat mondék? Nem. Ismerjétek meg őt, mint én megismerém, beszéljétek vele, ki maga az őszinteség, ki szívét ajkain hordozza, s meglátjátok, hogy nem.

Csötörtökön estve későn érkezett — meg. Másnap korán, a történeteket nem is sejtve, kísétálok. Torda-utczában Urházyt egy ismeretlennel látom, keresett valamit. Az őszinte arcot a villogó szemeket látva önkéntelenül megszorítám kezét az ismert ismeretlennek! s nem tévedék — Petőfi volt. —

Beszéljétek vele, hogy meglátjátok, mikép ez embernek szíve lelke helyén van!....

De Petőfi nem egyedül utazik: „Juliskájával feleségével“,

* Pet.-muz. 1888. 31. l.

* Talán Torda?

mint ő nevezi. És e nő méltó, hogy Petőfinének neveztessek. Ha levelem nagy közönség elibe ne menjen, leírnám a testben, lélekben egyaránt szépet, így szerénységét nem bántandó, felhozom a magyar közmondást: „szép testben szép lélek lakhatik.“

Pénteken Petőfi nejével bejárta Kolozsvárt s Kolozsvárnak környékét, megnézte a házat, mellyben Mátyás 1843-ban született, s mellyet 1843-ban tán azért, mert Magyarhon neki emléket akar emelni, tövéből megújítának — s megígérte, hogy e házat megéneklí.* Jól teszi! dicsőíteni kell emlékeit a nemzetnek, mellynek emlékein kívül semmije sincs! —

A két napot, mellyet Petőfi közelében tölték, soha sem feledem. Ez ember valóban olyan, millyennek munkáiból tanultátok ismerni, — mert ő lelkét lehelé beléjük; és e lélek szűz mocsoktalan szabadságáért, honáért fenrepülő.

Szombaton — azaz tegnap — este a fiatalság fáklyás-zenével üdvözlé Petőfit, melly alkalommal H. V.** tolmáclá a fiatalság érzelmeit. Valjon P. irigyei, kik tavál*** felkárogtak hason alkalommal, nem ellenzik-e most?

De félre most irigyekkel,

* Petőfi e költeményét nem írta meg.

** Haray Viktor.

*** 1845-ben.

mellyek mennyiben les extrémese touchent, juthatának eszünkbe.

Épen ez estve több országgyűlési követek, fiatalság mindnyájan, hó tisztelői a költőnek, tiszteletére lakomát adánk, mellyet Urházy barátunk rendezett. És e lakoma, e baráti kör, átlekesülve a költő lángszellemétől, valóban ünnepély vala. Legelőbb Berzenczey emelt poharat, s szónoklatával, melly lelkesít s magával ragad, elmondta, hogy a népnek multja fényes, jelenje sivar, de a népet a játékból mindenik kifeledte. Majd költők álltak elé, kik a multat a fényes csarnokban dicsőíték, de a néphez ezek sem szóltak. Felhozta, mi másképen bánt P., s a nép őt épen ezért érti, érzi és — dicsőíti. Kevés idő mulva viszont B. Petőfinére köszönté poharát s a társaság, megjelenését sürgeté. És a nő megjelent, szemében öröm könyvével, mintha mondta volna: e férj, ez itt, enyém! Ezután Urházy, Haray Gy. és Lázár K. köszöntének poharat, s a végén Berzenczey, Urházyra, mint gazdára.

Másnap reggel Petőfi Szalon-tára utazott.

Csatáry Ottó is volt egy pár nap városunkban.“

E levélre a H o n d e r ü „Ökörszem“-e a következőt írja: (1847. II. 399. l. 20. sz. nov. 16.):

* „Ugyanott (a „Hazánk“ cz. lapban) ezt tanuljuk egy kolozs-

vári levélből: „P. itt van . . . körünkben van . . . vagyis inkább fájdalom csak volt! . . . mert stb. — Igen ő itt volt, körünkben volt — két napig! Oh e két nap két évvel ér fel: . . .“
Levéliíró különben igen értelmes

ember, de ime, főnebbi (így!) sorai mutatják, minő lelkesedésre, minő kifejezési fántáziadússágra képesek ragadni nagy szellemek kis szellemeket!!!“

Ferenczi Zoltán.

Szövegjavítás Petőfi költeményeiben.

Kétségbevonhatlan igazság, hogy az írott művek megértése s helyes magyarázásához legelső feltétele a biztosan megállapított, helyes szöveg. Annál több figyelmet érdemel ez, mennél ismertebb a szerző s mennél jelesebb a szóban forgó munka. Ó-kori és modern remekírók kiadásánál ennél fogva állandó törekvés az u. n. „varians lectio“-k kritikai megigazítása, az eredeti vagy legvalószínűbb szöveg helyreállítása. Nálunk e munka még alig van megkezdve; magyar remekíróinkat elhanyagoljuk, mert keveset foglalkozunk magyarázásukkal, s így a biztos és hiteles szöveg szükségét sem érezzük. Vörösmarty munkáin kívül alig van egy-két írónk, kinek művei kellő szövegkritikával volnának kiadva. Pedig mennél tovább késik e munka, annál több zavart okozhat a kétes olvasás, s annál nehezebbé válik a helyreigazítás.

Nagy ideje, hogy megállapítsuk hiteles szövegét Petőfi költeményeinek is, melyek kétségkívül

legtöbb példányban forognak közkezen — a legváltozatosabb szövegváltozatokban, jóllehet többnek szerkesztője az eredeti kéziratokat is használta. Ezek közt még legjobb az „Összes költemények“ (1842—46.)“ 1862-iki s az „Újabb költemények (1847—49.)“ 1861-iki kiadása, de ezek sem hibátlanok. Mióta pedig az első díszkiadás (1874.) szerkesztője néhány helyen, különösen a helyesírásban, önkényesen megváltoztatta a kéziratnak tisztán olvasható s egyedül helyes szövegét, azóta még több lett a „varians lectio“. Növelte e zavart, hogy némely kritikusszövegjavítás-ürügye alatt kellő eszközök s biztos adatok híján szintén belerontott a szövegbe, melyet a kiadók később — jóhiszeműleg — e szerint változtattak.

Bőven volt alkalmam minderről meggyőződni, midőn az Athenaeum megbízásából legközelebb Petőfi válogatott költeményeit iskolai használatra magya-

ráztam.¹ Hogy kellő szövegem legyen, átvizsgáltam valamennyi kiadást, s belőlök nem csekély nehézséggel állítottam össze a szöveget, melynek — a versek elemzése s a versfajok meghatározása végett — némelykor helyesírási sajátosságai is fontosak. De ez sem tökéletesen hibátlan szöveg: bennmaradt vagy a nyomtatás alatt belekerült néhány sajtóhiba, s nem tőlem függő akadályok miatt a leghitelesebb forrásokhoz, a múzeumban őrzött eredeti kéziratokhoz, csak akkor juthattam, mikor munkámnak már legutolsó íveit nyomtatták. Pedig ha minden szerzőnek joga van ahhoz, hogy munkái akként kerüljenek világ elé, miként azokat írta: Petőfinek kétszeresen joga van, mert költeményei a helyenként előforduló törlések daczára oly tisztán és gondosan vannak leírva, hogy biztosan olvashatók, s a mennyiben a helyesírás némi ingadozást mutat, azt a költő a tájéjtési nyelvszokás alapján tudatosan használja: költői szabadságul.

Vizsgálatom eredményét teljesen majd csak munkám 2-ik ki-

¹ „Petőfi Sándor válogatott költeményei I. rész: Lyrai költemények (Bevezetéssel: Petőfi élet- és jellemrajza); II. rész: Elbeszélő költemények (Bevezetéssel: Petőfi költészetének jellemzése). Magyarázta: Dr. Badics Ferencz. Bpest, Athenaeum kiadása.

adásánál használhatom fel; egy részét azonban addig is közrebecsátom, egyrészt, hogy a költemények² megértését s helyes magyarázását másoknak már ezzel is megkönnyítsem, másrészt, hogy e folyóiratban megindítsam a Petőfi költeményeire vonatkozó hiteles szövegjavító tanulmányokat.¹

Megjegyzem még, hogy ezúttal csak a gyűjteményemben foglalt s csupán az újabb költemények (1847—49.) kétes helyeire terjeszkedem ki, a helyesírási variánsok közül pedig csak azokat említem föl, melyeknél vers-tani okokból (versmérték, rím, széphangzat) szükséges a javítás, s mellözöm az: alunni, alutt, lefekütt, nyugottan, tennap, mingyárt, palló, utósó stb. alakokat, melyekben Petőfi saját kora helyesírását vagy a közkiejtést követte. Több költeménynél jegyzetképp fölemlítem a kitorölt első fogalmazású szókat is, melyek — némely állítások ellenében — bizonyítják, hogy Petőfi szokott törülni s ezzel mindig javított költeményein. Hogy a variánsok egybeállítása rövidebb s áttekinthetőbb legyen, a legnevezetesebb kiadásoknak csak rö-

¹ Tájékozás végett csak röviden említjük meg, hogy a szövegkritika nem csak föl van véve folyóiratunk tervébe; de meg is van indítva s ez irányban több cikket is adtunk közre. — Annál is vendetesebb volt e cikkek.

vidített évszámait írom ide, * s mellőzöm a sokféle anthológiában először közlött vagy utánnymott szöveg variáns-legióit.

1847-ből: I. »Kutyakaparó.«

2. versszak 3. sor: 58. 74. 78. 79. 82.: Feldőléstől erőlen lábai; 61: feldőléstül; eredeti kézirat: feldőléstül.

5. vsz. 7. sor: 58: mingyárt szörnyü; 61: mingyárt szörnyü; 74. 78. 79. 82: mindjárt szörnyü; kézirat: mingyárt szörnyü.

7. vsz. 4. sor: 58: Dolgot kívül se' lát; 61: kívül; 74: kívül; 78. 79. 82: kívül; kézirat: kívül.

U. o. 7. sor: 58: Fele pedig a kalendárium. 61. 74. 78. 79. 82: ó kalendárium; kézirat: ó kalendárium.

10. vsz. 8. sor: 58. 61: Kedvetlenül hozza; 74. 78. 79. 82: kedvetlenül; kézirat: kedvetlenül.

Jegyzet. A 2. vsz. 2. sora első fogalmazás szerint: *Nyújtja magát végig.* E fölé van írva a közkeletű szöveg: *»Nyújtózkodik végig.«* — A II. vsz. I—2. sora: első fogalmazásban: *»A harangszó a távol falukból*

* 1) 58: Petőfi Sándor Újabb költeményei 1847—9. I—II. Pest, Emich, 1858.

2) 61: U. a. 2-ik javított kiadás. I—II. Pest, Emich, 1861.

3) 74: Petőfi Sándor költeményei: Hiteles kéziratok alapján megigazított s hazai művészek rajzaival díszített első teljes kiadás. Budapest, Athenaeum, 1874.

4) 78: P. S. Összes költeményei. Hazai művészek rajzaival díszített képes kiadás. Budapest, Athenaeum, 1878.

5) 79: P. S. Összes költeményei. Hazai művészek rajzaival díszített képes népkiadás. Budapest, Athenaeum, 1879.

6) 82: P. S. Összes költeményei. Népies kiadás a költő arcképével. Budapest, Athenaeum, 1882.

— *Meghalni jár ide.* E fölé van írva a javítás: *»Meghalni jár a távol falukból — A harangszó ide.«*

II. »Magyar vagyok.«

5. vsz. 5. sor: 58. 74: De semmi kincsért s hírért e világon; 61. 78. 79. 82. — hírért e világon; kézirat: hírért a világon.

Jegyzet. A 2. sz. 5. sorában: *»Ha az öröm legjobban«* — helyett első fogalmazásban: *»Ha bor mellett vig.«* — A 4. vsz. 6. sora első fogalmazás szerint: *»Alig hogy elhat«*; ez utóbbi szó törlése után: *»Alig hogy küldjük életünk nesztét.«*

III. »A Tisza.«

1. vsz. I. sor: 58: Nyári nap-alkonyulatánál; 61. 74. 78. 79. 82. alkonyulatánál; kézirat alkonyulatánál.

4. vsz. I. sor: 58. 74: sárga fővény-szőnyeg; 61. 78. 79. 82: fővény szőnyeg; kézirat: fővény-szőnyeg.

14. vsz. I. sor: 58. 61. 78. 79. 82: szendergésemből; 74. szendergésemből; kézirat: szendergésemből.

Jegyzet: A 2. vsz. I. sora első fogalmazásban: *»A folyó oly hullám — bizonyosan: »hullámtalanul«-t akart írni a költő, de csak félig írta ki a hosszú szót, majd kitörölve, »simán«-t írt helyébe. — A 14. vsz. 3. sorában: »Jön az árviz! jön az árviz!« első fogalmazásban így volt: »Jön a Tisza! jön a Tisza!«; s viszont a 15. vsz. 2-ik sorában: »Vágtatott a Tisza«, eredetileg így volt: »Vágtatott az árviz«.*

IV. »Arany Laccinak.«

A 19-ik sor után: 58. 61: — (gondolatjel); 74: üres hely (spatium); 78. 79. 82: semmi jel; kéziratban: üres hely.

Jegyzet: A 23-ik sor után első fogalmazásban mindjárt a 30—31. sorok következtek. Ezek kitörlése után

írta a költő a 24—29. sorokat. A 62-ik sor: »Egy darabig türte« — eredetileg: »Darabig csak türte.«

V. »Mily szép a világ.«

Jegyzet. A 2. vsz. 3-ik sora: »Kék tiszta szemével«, első fogalmazásban: »Szép tiszta«

VI. »Sári néni.«

5. vsz. 1. sor: 58. 74. 78. 79. 82: »Keble róna, pusztá csendes róna«; 61: »pusztá s csendes róna«; kézirat: »pusztá s csendes róna.«

VII. »A gólya.«

2. vsz. 8. sor: 58. 61. 78. 79: »Kerepölt fölöttem«; 74. 82: kerepelt; kézirat: kerepölt.

3. vsz. 4. és 5. vsz. 5. sor: 58. 61. 78. 79; estenkent; 74: estenkint; 82: esténként; kézirat: estenként.

6. vsz. 1. sor: 58. 61. 78. 79. 82: kívánt; 74: kívánt; kézirat: kívánt.

9. vsz. 7. sor: 58. 61. 74. 78. 82: gyürkőzött; 79: gyürkőzött; kézirat: gyürkőzött.

11. vsz. 4. sor: 58. 61. 74. 78. 82: sürű; 79: sürű; kézirat: sürű.

VIII. »A mióta én megházasodtam.«

1. vsz. 2. sor: 58. 61. 74. 78. 79: fejdelem; 82: fejedelem; kézirat: fejdelem.

Ú. o. 4. sor: 58. 61. 74: »Hosszu szára«; 78. 79. 82: hosszú; kézirat: hosszú.

11. vsz. 4. sor: 58. 61. 74. 79: »Dicsősége a nagylelkűség.« 78. 82: nagylelkűség; kézirat: »nagylelkűség — —«

Jegyzet. A 12. vsz. 2. sora: »Tán megrűgta valamely számár« — törlés fölé van írva, de a „számár“ az első fogalmazásban is megvan; a többi olvashatatlan.

IX. »Szeptember végén.«

1. vsz. 5. sor: 58. 61. 74. 79.

82: »lángsugarú nyár«; 78: lángsugarú; kézirat: lángsugarú.

2. vsz. 6. sor: 58: »Könnyezve borítasz-e«; 74: könnyezve borítasz-e; 78. 79. 82: könnyezve borítasz-e; 61. és kézirat: »könnyezve borítasz-e«.

3. vsz. 3. sor: 58. 78. 79. 82: »síri világból«; 61. 74. és kézirat: »síri világból«.

Jegyzet. A 3-ik vsz. 7-ik sorában: »S e szíve sebeit . . .« helyett első fogalmazásban ez állt: »S szívem sebeit«.

X. »Egykor és most.«

7. vsz. 2—4. sor: 58: közül — üdvözült; 74. 78. 79. 82: közül üdvözült; 61. és kézirat: közül — üdvözült.

XI. »Pató Pál úr.«

1. vsz. 2. sor: 58. 61: »Túl az Operenczián«; 74. 78. 79. 82: az operenczián; kézirat: az Operenczián«.

Jegyzet. A 2-ik vsz. 2-ik sorában: »Hámlik le a vakolat« helyett az első fogalmazványban: »Vakolatja« az első szó.

XII. »Kinn a ménés, kinn a pusztán.«

1. vsz. 1. sor: (a cím): 74: »Kin a ménés, kin a . . . ; a többi kiadásban és a kéziratban: kinn . . .

3. vsz. 4-ik sor: 58. 61. 74: »Bizza kelmed«; 78. 79. 82: bizza; kézirat: bizza.

1848-ból: I. »A téli esték.«

10. vsz. 1—2. sor: 58. 61: útca-behúzta; 74. 78. 79. 82: utcza-behúzta; kézirat: útca-behúzta.

Ú. o. 7. sor: 58. 82: »Eltűnik a lámpa«; 61. 74. 78. 79. és kézirat: eltűnik.

Jegyzet. A 10. vsz. 4-ik sorában: »Egy-egy látogató m e g y csak haza felé« — »megy csak«

helyett első fogalmazásban »ballag« volt:

II. »A puszta, télen.«

1. vsz. 5. sor: 58: «Ez nagy könnyelműen»; 61. 74. 78. 79. 82. és kézirat: könnyelműen.

4. vsz. 5—6. sor: 58: el-elbődül — tó vizéből; 61. 74. 78. 79. 82. és kézirat: bődül — vizébül.

7. vsz. 5—6. sor: 58: a tűzkő — szembe jő; 61. 74. 78. 79. 82. és kézirat: a tűzkő — szemközt jő.

8. vsz. 1—2. sor 59. 61: elülnek — települnek; 74. 78. 79. 82: elülnek — települnek; kézirat: elülnek — települnek.

III. »A magyarok istene.«

2. vsz. 4. sor: 58. 61: »Ostromolt vak dühhel«; 74. 78. 79. 82: »dühvel«; kézirat: dühhel.

IV. »Szülőföldemen.«

2. vsz. 7. sor: 58. 61. 74. 79: »... az idő hogy lejár«; 82: eljár; kézirat: »... az idő hogy lejár.« Így van írva tisztán, minden törlés nélkül, a mit azért jegyzünk meg, mert e szóban némelyek erővel sajtóhibát akarnak látni (a szólásmód amúgy: eljár szokottabb lévén); de emígy: lejár jobban összehangzik a refrainbeli bogár lejtelmével, a mi Petőfi előtt nem szokott közönyös lenni (így hangzik össze a: betyár, bejár is a 4—5. vsz.), így jelent meg először az Életképek 1848. decz. 31. 27. sz. s a Napkelet 1857. I. 1. sz., így idézte minden fennakadás nélkül Petőfi nagynevű bírálója, Salamon Ferencz (P. Újabb költ. Bpesti Szemle 1858. és Irod. tanulm. 1889. I.) s végül mivel így van — minden javítás vagy törlés nélkül — az eredeti kéziratban. Ennélfogva egyedül helyes szöveggül a: lejár fogadható el.

5. vsz. 2. sor: 74. 78. 79. 82:

»Lovagolok fűzfásipot fújva«; 58. 61. és kézirat: fűzfásipot.

V. »Kis-Kunság.«

1. vsz. 1. sor: 58. 61. 74: »Hova szívem, lelkem«; 78. 79. 82: hová; kézirat: hova.

VI. »Itt benn vagyok a férfikor nyarában.«

1. vsz. 5. sor: 58-tól kezdve minden kiadásban: pacsirtát; kézirat: pacsirtát. (Így ejtik Petőfi szülőföldje táján is.)

Jegyzet. A 4-ik vsz. 5. sorában: »... de más igyek vizéből« helyett első fogalmazásban: »belöle« volt.

VII. »Itt van az ősz, itt van ujra...«

8. vsz. 1—2. sor: 74. 78. 79. 82: »... ül le mellém, Ül itt addig szóltanul; 58. 61. és kézirat: »ül le mellém, ül itt addig szóltanul.«

VIII. »Csatadal.«

Jegyzet. A 4. vsz. 2-ik sorában: »Lelőtték a pajtásomat« helyett első fogalmazásban: »szomszédomat« állt. —

IX. »Fiam születésére.«

2. vsz. 1—2. sor: 74—82: üdvözöllek; 58. 61. és kézirat: üdvözöllek.

8. vsz. 2. sor: 74—82: Nem búsulva; 58. 61. és kézirat: Nem busulva (kötőjellel).

1849-ből: I. »Csatában.«

2. vsz. 5. sor: 74—82: »A sűrű...«; kézirat: »A sűrű...«

4. vsz. 2. s.: 74. 79. 82: tűzár; 78. és kézirat: tűzár.

Jegyzet. E költemény a politikai viszonyok miatt az 1858. és 1861. kiadásokban még nem volt közölhető.

II. »Pacsirtaszót hallok megint...«

A cím és 1. vsz. 1. sor: 58.

61: pacsírta; 74—82: pacsírta; kézirat: pacsírta; ellenben a 8. vsz. 1. sorában így: »Dalolj, pacsírta.«

5. vsz. 2—4 sor: 78. 79. 82: virít — lombjait; 58. 61. 74. és kézirat: virít — lombjait.

7. vsz. 1. sor: 74—82: üdvössége; 58. 61. és kézirat: üdvössége.

Jegyzet. A 4-ik vsz. 3-ik sorában: »Az a sok jó, mit . . .« helyett első fogalmazásban: »mélyet.« — Az 5-ik vsz. 3-ik sorában: »mámoros« olvashatlan törlés fölé van írva.

III. »Vajda-Hunyadon.«

1. vsz. 3. sor és 9. vsz. 1. sor: 74—82: üdvözölve; kézirat: üdvözölve.

12. vsz. 1. sor: 74—82: szellemedről; kézirat: szellemedről.

Jegyzet. Az 1858. és 1861-iki kiadásokban nem jelent meg.

IV. »Szüleim halálára.«

2. vsz. 7. sor: 74—82: »Mert körülöveztek . . .«; 58. 61. és kézirat: »Mert körülöveztek . . .«

Jegyzet. Az 1. vsz. 3-ik sorában: »Nincs köszönet benne« helyett első fogalmazásul ez áll: »Csakhogy nincsen . . .« A 6-ik vsz. 4-ik sorában: »Sírkeresztetekkel« alatt első fogalmazásul: »A kicsiny keresztel« van írva.

Az 1847—49. időközben írt, s gyűjteményembe fölvetett többi kisebb költeményben csak lényegtelenebb helyesírási »váriants«-ok vannak, melyeket e helyen mind feltüntetni a tér szűke sem enged.

A nagyobbak közül, mivel »Janos vitéz« kézírata a muzeumi levéltárban nincs meg, ezuttal csak a »Bolond Istók« szövegét vizsgálom, egybevetve a kézirat és az eddig is említett hatféle kiadás szövegén kívül a legelső közlésével, mely a költő

társzerkesztésében kiadott É l e t k é p e k 1848. 2—3. sz. jelent meg. E szöveget röviden: Ék-val jelölöm.

1. vsz. 1. sor Ék: »Jön biz' a tagadhatatlan«; 78. 79. 82: Jön biz' a, tagadhatatlan; 58. 61. 74. és kézirat: »Jön **biz a**, tagadhatatlan.«

23. vsz. 2. sor: Ék: Ha ez éjet . . .«; 58—82. és kézirat: »Ha **az** éjet . . .«

44. vsz. 1. sor: Ék: »És ezért, mert este van«; 78. 79. 82: »Ép' azért . . .« 58. 61. 74. és kézirat: »Ép **azért**, mert . . .«

56. vsz. 2. sor: Ék: »Ekképen gondolkozték«; 58—82. és kézirat: »Ekképen **gondolkodték**.«

68. vsz. 3. sor; Ék: »Ha te restelesz beszélni«; 58. 61: *restelsz*; 74. 78. 79. 82: *restellessz*; kézirat: »Ha te **restelesz** beszélni.«

70. vsz. 2. sor: Ék: »Éjszak, dél, kelet, nyugot«; 58—82. és kézirat: nyugat.

71. vsz. 3. sor: Ék: »... ekkép szólt«; 58—82. és kézirat: »... ekkép **válaszolt**.«

72. vsz. 1. sor: Ék: »Óh! uram, ne mondd azt . . .«; 58—82. és kézirat: »... ne mondd **ezt**.«

75. vsz. 3. sor: Ék. 61: »Hogy ágán a boldogság . . .«; 58. 74. 78. 79. 82: *ágain*; kézirat: »Hogy **ágán**. . .«

78. vsz. 2. sor: 79: »Ott fõnn születtem az égben«; 58—82. és kézirat: »... **született** az égben.«

90. vsz. 4. és 92. vsz. 1. sor: Ék: kétségbe esés; 58—82. és kézirat: »kétségb' **esés**.«

91. vsz. 2. sor: Ék: »Mínthogy ez nem más«; 58—82: »Mínthogy **az** . . .«; kézirat: »Mínthogy **ez** nem más.«

98. vsz. 2. sor: Ék. 58. 61. 74. 78. 82: »És ez oly büszer, mitül—«; 78: *büszser*; kézirat: **büvszer**.

131. vsz. 2. sor: Ék. 58: »Van tehát, ki engemet szeret«; 61. 74. 78. 79. 82. és kézirat: »... engem is szeret.«

138. vsz. 3. sor: Ék. 61: »Mért is volna?« 58. 74. 78. 79. 82: »Miért...«; kézirat: »Mért is volna?«

143. vsz. 4. sor: Ék. 58. 61: »S beballagott hajlokába«; 74. 78. 79. 82: »... hajlékába«; kézirat: »... hajlokába«. (rím: utána.)

146. vsz. 4. sor: Ék. 74. 78. 79. 82: »Isten hozzád, ifjú lány«; 58. 61. és kézirat: »... ifjú lány.«

157. vsz. 2. sor és 159. vsz. 1. sor: Ék. 58. 61: hajnalonként, reggelként; 74. 82; hajnalonként, reggelként; 78. 79: hajnalonként, reggelként; kézirat: hajnalonként, reggelként.

175. vsz. 4. sor: Ék. 61. 74. 78. 82: »Ő nekik több örömet«; 58. 79: »Ő nekik...«; kézirat: »Ő nekik...«

179. vsz. 2. sor: Ék. 58: »S férje játszik a kis fiuval. —« 61. 74. 78. 79. 82. és kézirat: »... a két fiuval. —«

1. Jegyzet. A 60. vsz. 2. és 4. sorában: »Sem bírná el, annyit fecsegett ott, — Néha még — uram bocsá! — mosolygott« — helyett első fogalmazásul így volt: »... annyit fecsegett, — ... uram bocsá! — nevelett«.

2. Jegyzet. A költemény első kiadása (Életképek) versszakos felosztás nélkül van nyomtatva, úgy látszik, tisztán helykímélésből, mert a rövid sorú versszakok egyes sorai több helyt nagy kezdőbetűvel, de egy sorba vannak írva. A későbbi kiadásokban viszont van állítva a versszakos felosztás; így van a kéziratban is, tehát egyedül ez a helyes.

Dr. Badics Ferencz.

Költemény Petőfi Sándorhoz.

IX.

Petőfihez.*

Martius 16-dikán 1847.

A nép világán hosszú éj borongott,
Ez éjnek réme: a nép önmaga!
Halvány sugárok égtek távolában;
De melly világot terjeszthet lakában
Az éjnek nem volt olyan csillaga.

Nehéz, nehéz az utat feltalálni
A melly a népnek felkéhez vezet,

* E költeményt Szelestey, mint a márcz. 16-dikára vonatkozó megjegyzés mutatja, abból az alkalomból írta, midőn Petőfi Összes Költeményei megjelentek. Ezek, mint a Pet. muz. 1889. 43. l. álló jegyzet mutatja, márcz. 13—16-án jelentek meg a könyvpiaczen s ezekből a legelső példányokból juthatott Szelestey kezéhez egy, melly e költeménye megírására bantgolta. Megjelent Hazánk 1847. I. 170. l. 43. sz. apr. 10. F. Z.

Mert a csalódás hosszú bánatának
Súlyos kövéből készített magának
Megtört bizalma takaró mezet.

Egy magnak kellett itten eltévedni,
Mit a teremés első hajnalán
Isten kezéből elragadt a sorsvész —
Mert nem nyugtáz le ezt az alkotó ész —
S e magból lett egy villámocan.

Egy ocean, melly át zúg a világon,
S mellynek szívében emberjog terem,
Melly nem tűr bünt és nem tűr balgaságot
Égő pokollá gyújtja a világot,
Ha győzni nem fog a jobb érzelem.

O, üdvezellek a jogérzelemnek
Nagy oceanja, lángoló kebel!
Melly az erényt hűn gyöngyödüln ületted
S egy óriási szirtté felnevelted
Az égi költészet szentségivel.

S te költő! kit e tenger istenévé
Emeltenek fel a jobb végzetek,
Hogy légy tűzszlop az éj vándorának
Teremts világot e népnek s honának:
Milly üdvösség, hogy hozzád léphetek!

O, adjj egy cseppet égő tengeredből,
Melly óriásként rombol és teremt —
Hadd adjak hangot a varázs igének:
„Hódolni kell e kor szellemének,
Véges ne korlátoljon végtelenti!“

Szelestey László.

Közl: F. Z.

Petőfi orosz fordítója.

E címmel a „Vasárnapi Újság“ f. évi 14-ik számában Szabó Endre Mihajlova Nikolajevna Olga Petőfi-fordításait ösmerteti, a melyek a „Vjesznik Jevropy“ című orosz folyóiratban jelentek meg. A fordításokhoz François Coppée francia szövegét használta, de e szöveg sem lévén hű az eredetihez, természetesen, hogy az orosz fordításokból is nehezen lehetett Petőfi valamelyik költeményére ösmerni. Szabó Endre ez okból följajlotta az íróőnek, hogy magyar költőktől, oroszul úgynevezett „fehér versekben“ (azaz: nem

rímelő sorokban) lefordít neki néhány költeményt oroszra s a verslábakat és idomokat is lekótázza hozzájuk.

Nikolajevna Olga — a mint Szabó Endre írja — örömmel fogadá az ajánlatot s minden leveleiben szinte superlativusokban emlékezett meg Petőfiről. Szabó aztán el is küldé neki egyebek közt a Petőfi „Távolból“ cz. költeményét is. A „Vjesznik Jevropy“-ben megjelentek közül a: „Ha az Isten ekkép szólna hozzám . . .“ kezdetűt tartja sikerültebbnek.

Cs. Gy.

Adatok a X-ek társulatához.

„Petőfi törekvései egy irodalmi társulat létrehozására“ cím alatt az Erdélyi Muzeum bölcséleti szakosztályának 1888-diki folyamában egy értekezést adtam közre, melyben lehetőleg feldolgoztam az e kérdésre vonatkozó összes adatokat, melyek akkor rendelkezésemre állottak. Azóta még egy pár adatot találtam s ezeket kiegészítésül közlöm, annál is inkább, mert hely szüke miatt az összes, ott már feldolgozott anyagot itt újra közölni nem látszik szükségesnek. Az itt közlendő pár új adat nem fogja az

ügyet új világításban tüntetni fel, csak megerősíti az ott mondottakat. Mindhárom adat a Pesti Divatlap 1846-diki folyamában jelent meg, az Obernyik és Vahot I. nyilatkozata a 28. szám (jul. 11.) hátulsó borítékán, a harmadik u. ott a 47. számban, a 934. lapon (november 21-én).

A Vahot nyilatkozatáról csak azt jegyzem meg, hogy az nem csupán Obernyik nyilatkozatára, hanem mindazokra a szemrehányásokra, melyeket a X-ek tettek s egyszersmind a Petőfi által szerkesztett, de Vahottól el nem fogá-

dott nyilatkozatra is akar egyszerre felelet és felvilágosítás lenni. Minderről említett értekezésben bőven szoltam. Világosan látható e nyilatkozatból, hogy Vahot helyre akarta tenni az általa elkövetett hibát; de a X-ek nagyobb része nem békült ki vele soha annyira, hogy lapjába írjon, így pl. Petőfi épen nem.

I.

Nyilatkozat.

Minden félreértés kikerülésére kénytelen vagyok nyilvánítani, miszerint a Pesti divatlap folyó évi 27-dik számában megjelent „Báلكirályné“ czimű beszélyem — miután a lapokban is hirdetett kötelezést az iránt, hogy jelen év július első napjától kezdve szépirodalmi lapba nem dolgozom, megtettem: — egészen tudtom és akaratomon kívül nyomtatott ki említett lap cikkei közt, s hogy valamint eddig, ugy ezután is a mondott kötelezést enakaratomból megrontani nem fogom.

Pest július 5-kén 1846.

Obernyik Károly s. k.

II.

Válasz e nyilatkozatra.

Néhány hónappal ezelőtt 10 magyar író több hazai lapban hirdeté, miszerint ok f. évi júliustól kezdve, egymást közt tett szerződés következtében, szépirodalmi lapba dolgozni nem fognak. S minthogy e nyilatkozat ellenére is lapom mult számában a tizek közül ötnek, u. m. Degré, Lisznyay, Obernyik, Petőfi és Tompa Mihálynak műveit kiadtam, s ennek valódi okát a közönség nem ismervén, mindkét félt vádolhat-

ja: először is a nevezett írók igazolásaul kijelentem, hogy miután ok júniuson túl nem adtak be munkákat lapom számára, s a mult számban általam közlött műveik kiadásáról eleve mit sem tudtak, ok egymás között szerződésöket, adott becsületszavokat legkevesebé sem szegték meg. Más részről azonban enmagam igazolására kénytelenittem azt is nyilvánítani, miként bizonyos, kötelezettséggel járó magánviszonyok következtében, mellyek köztem s a nevezett írók közt fenforogtak, meggyőződésemmel fogva jogot tarték még július előtt beadott műveiknek lapomban bár mikor leendő kiadására, annyival is inkább, mert június hó lefolyván, tettelegesen egyik sem vette vissza tölem kéziratát. — Egyébiránt, noha a tizek némellyikétől még most is birok egy pár kéziratot, mindazáltal ezeket kiadni ezentúl csak azért sem akarom, ne hogy a köztük kötött szerződés erejét csak némileg is gyöngíteni akarni látassam.

Pest, július 5. 1846.

Vahot Imre.

III.

„Budapesti Szemle“ rovatban 934. l. 1846. 47. sz.:

„(Azon 10 magyar író), kik a czélből egyesültek, hogy dolgozataikat önállásu füzetekben bocsássák közre, miután vállaltuk több akadály miatt létre nem jöhetett, megszüntetve kötelezettségeköt, elhatározák — a Honderüt és Merkurt kivéve — a többi szépirodalmi lapba, tehát az Életképek- és Divatlapba dolgozni. Mi ismét szívesen üdvözljük öket

házunknál, hol vendégeinket t. i. lapunk olvasóit, érdekes műveikkel gyakran igen jól mulattaták. — Ha a rosztak egyesülnek a jók

ellen: a megfordított viszonyt kell gyakorlatba hozni, — s a jó ügy diadalmaskodni fog.“

Ferenzi Zoltán.

A kortársak bírálatai Petőfi műveiről.

Az alább közlendő bírálatok a Pesti Divatlap 1845. folyamában jelentek meg; mindkettő az „Irodalmi levelek Constanciához“ cz. cikksorozatban bizonyos Szeverin-től, ki alatt talán Szontagh Gusztávot kell keresnünk; de egészen biztosan nem tudom, hogy ő volt-e? Közlöm egészen teljesen mind a kettőt, mint melyek igen szép bizonyítékai a költő iránt táplált rokonszenvének, szeretetének, meg annak is, hogy Petőfit megértette.

III.*

Petőfiről általában.

(Pesti Divatlap. 1845. II. 27. sz. október 2-án, 858. l.)

Igen örülök, hogy kegyed véleménye Petőfiről az enyémmel nagy részint egyező. — Bátran ki lehet mondani, hogy ő valódi lángész. Hibák nélkül ő sincs, mert gyarló, halandó, esendő ember, de azért tűzlelte magas szárnyalatával, villámként tört magának saját, önállású utat a magyar irodalom egén, s most már a legfényesebb, legnagyobb csillagzatok közt ragyog ő itt, hideg gúnymosolylyal tekintve az apró, hulló csillagocskák irigy kacsintásait. Petőfi legnagyobb hibája az, hogy úgy ír, mint szíve érez, agyveleje gondolkozik, — oh pedig tudja kegyed, milly nagy bűn ezt tennie, a finom világ zsarnoki convenienciáinak tudta s engedelmé nélkül? — Petőfi legnagyobb hibája az, hogy a természet egyszerű útján halad; mond-

ja hát kegyed miként boldogulhatna ő ezen elmüvelt, természetlen világban, hol Shakespeare, Góthe és Wieland bizonyos nemesizlést, finomságot affectáló uracsok és hölgyecskék által, nyersnek, durvának, goromba tökfőkönak nevezetik, noha ők Nestroy vastag aljasságait, s Paul de Cook sikamlós regényeit suttomban a legnagyobb gyönyörrel nyelvedesik. És nem borzasztó vétke-e az Petőfinek, hogy ő — a nép nyelvén szól? — Csodálom, hogy ezen demokratiai merényért még eddigelé hűtlenségi pörbe nem idéztették azon ügyvédszemléző írók, költők, (?) kik azt tartják költői nemesített nyelvnek, s jó izlésű beszédnek, melly minden harmadik szavában: „rezge, lenge, báj, pir, tünde, pislak“ s több e féle czifra sallangú, de üres kifejezéseket emleget. — S vajon édes Constanciám, nem égre kiáltó vétke-e az Petőfinek, hogy míg más vágytársai henyélnek, vagy prózai hivataluk után járnak; avagy egy 8 soros költemény összeállításán 2 napig erőlködnek: ő azalatt jó kedvvel dolgozgat, s termékeny erénél fogva egy ülőhelyen 2—3 szép költeményt képes rögtönzeni, a nélkül, hogy csak egy betűt is törölne abból, mit ihletett lelkének sugallata villámgyorsasággal hevenyész a papírra? Végre pedig milly rettentő bűn az, (kivált a többi szerkesztők szemében), hogy Petőfi egyedül a Pesti Divatlapba dolgozik! S Vahot Imre barátom őt a legtisztább hazafiui érdekből, s a homályban rejtendő fényes-

* I—II. l. Pet.-Muz. 1839 98—102. l.

talentumnak kellő kitüntetése tekintetéből, a vándor színészi élet nyomorai közül kiragadta, a fővárosi élet nagyobb szerű színpadára lépteté, s mint napról napra emelkedő nagy tehetséget, ereje szerint szellemileg, anyagilag pártolá, s még most is, évenkénti jó fizetésben részesíti, s nagyobb munkáit¹ is kiadja? — Jó izűt nevetne kegyed, ha látná a 22 éves mogorva Petőfit, midőn néha a P. Divatlap szerkesztője — mint leghivebb védőjénél betekint, s szenvedélyesen kel ki az őt méltatlanul bántó világ és a rajta rágódó kritikusok ellen, míg más részről az illy bántalmakat megszokott szerkesztő-barátja, egész hidegvérűséggel vigasztalja őt, illy forma tanácsával: „Ne gondolj velők, ved meg őket, ne hallgass senkire, — csak te menj a magad utján, s te élni fogsz, még akkor is, midőn már irigyeid, rágalmozóid rég feledve lesznek!” — S erre aztán a mogorva költő egy időre ismét megnyugszik.

Olvasta-e kegyed Császár bírálatát Petőfi valamennyi költeményeiről?² — Ha igen, akkor bizonyosan tudom, hogy kegyed is velem, s többekkel együtt boszankodott azon bírálat méltatlanságán, s ferde, félszeg felfogásu nézetein. Petőfit egészen más szempontból kell felfogni, méltányolni; ő nem betegesen érző, üres elkoptott szavakkal nyögdecselel, halvérű saloni poeta; ő az egészséges természet, a nép, mi több a tősgyökeres magyar nép költője, kinek legtöbb költeményét úr és pór egyaránt megérti, lelkesedve fogadja. — Van házánkban egy költői, vagy inkább alköltői iskola, — melynek tagjai közé tartozik a nevezett Cs. bíráló is —; s mivel ő kritikája által mintegy a maga

iskoláját akará dicsőíteni, kiemelni, vonjunk köztök egy kis párhuzamot. Cs. és hasonmásai verseiben ritkán lehet valami egészen új, meglepő, eredeti főeszmét, fordulatot találni; ellenben Petőfinek minden költeménye egészen új, egészen eredeti. Cs. és hasonmásainak versei kívül czifrák, csinosak, belül üresek; Petőfi ugyan néha pongyolán ír, de azért technikában, a külforma szép alakításában is mester, sőt sokszor egészen új versnemben, s a legnehezebb formában is bámulandó könnyűséggel, s e mellett tartalmasan ír. Cs. és társainak versein sokszor feltűnik az erőtetett, idegen gondolat, érzelem; míg Petőfinek gazdag versforrása önbelsejéből természetesen fakad és buzog fel magas szókelléssel. Cs. és hasonmásainak versei leginkább homályos, érthetlen szóvirágokból fűvék össze; míg Petőfinek legmélyebb gondolatai is kristálytisztán átlátszó, könnyen felfoghatók, egyszerűen szöpek. Cs. és hasonmásainak versei szeliden, finoman érző, de eszme és szív nélkül; Petőfi néha ugyan kemény, szilaj kifejezéseket is használ, de magas phantáziával s forró érzellemmel. Cs. és hasonmásainak versein az idegen, betanult nyelvek szelleme ömlik el kiválólag; míg Petőfi költeményeinek nyelve tiszta, eredeti, tősgyökeres magyar. — Cs. és hasonmásai annyira egyoldalúak, hogy alig tudnak egyébről mint a szerelem és haza untatásig megénekelt tárgyairól epe-dezve, sopánkodva zengicsélni; Petőfi ellenben a legkülönfélébb, s még a legkisebb tárgyat is érdekesen énekl meg, változatos sokoldalúsága valóban csodálandó; ő majd vig, játsszilag enyelgő, majd komoly, sőtét; egyszer kedélyes, gyöngéd, máskor zordon, keserű; majd kedvesen, lágyan (de nem kórságosan) ömledező, majd ismét élesen-metsző, gúnycsipős; néha

¹ Célzás arra, hogy a Jánosvitét z-t Vahot adta ki. F. Z.

² Az „Irodalmi ör“-ben. F. Z.

gondolatival mint a fecske alantörpül, s vidámon fürdik meg a mindennapi tárgyak homokjában, majd ismét ragyogó képzeletével sasszárnyakon emelkedik fel a nap és csillagok honába. Szóval, mig Cs. et comp. versei hidegen hagynak bennünket: Petőfi közönségét költeményei varázsával át meg áthatja, megnevezteti, könnyekre indítja, fölingerli — gyakran önmaga ellen is, majd ismét megengeszteli, fölvidítja, jóra és szépre tanítja, a természet tiszta forrásához ügyeszik visszavezetni, lelkesedésre gyújtja, elérzékenyíti, keservre hangolja, öröm- és kéjre hevíti, majd élethű képeket mutató tükröt tart elébe, majd ismét felragadja őt egy ismeretlen tündérvilágba, mellynek illatos virágai közé szeretnők eltemetni bővölt szellemünket! — Illy nagy és olly sokféle hatást idéznek elő Petőfi költeményei mindazokban, kik, a láng lelkével önálló utat tört, s a maga nemében nálunk most páratlan ifju költő iránt jó indulattal viseltetnek, s őt mint költőt, a netalán gyarlóbb, s a műveltebb társas élethez simulni nem akaró privat embertől, méltányosan megkülönböztetik.

Petőfi fölötté ingerlékeny természetű, s innét az, hogy mivel többször méltatlanul bántották, olly kifejezéseket használt ellenei irányában, melylyek azt látszottak mutatni, mintha ő igen elbizott volna. Pedig higye meg kegyed — ki Petőfit némileg szinte elbizottnak tartja — ő csak erejét, önbecsét férfiasan, álszemérem nélkül érező ember, s csak az a baja, hogy, mint más simább, fortélyosabb társai, álszerénységet nem tud affectálni. Ismerék én néhány magyar verselőt, ki Petőfinek nyomába sem hághat, s mégis a legnagyobb elbizottság-, pöffeszkedés- és dölyffel ül a türelmes pegazuson, csakhogy ezen

gyöngéjét a világ előtt ügyesen tudja rejtegetni; a világ pedig külszínből itél. — S leginkább az illy középszerű, fanyar tehetséggel bíró irkászok, s a mindenben gáncoskodó kritikasterek üldözik, s rágalmazzák Petőfit; mig hazánk legfinomabb tapintatu, legalaposabb itéletű bírálói, millyenek Schedel Ferencz és Szemere Pál, mindenkor a legnagyobb méltánnyal emlékeznek a lángeszű Petőfiről (az első a Budapesti Híradóban, az utóbbi csak privat körökben, de mindig lelkesedéssel, elragadtatással). Hiába akarják tehát Petőfi örökzöld koszorujának leveleit lerágni az apró hernyók, — ők hasztalan erőködéseik közepett le fognak hullani az élet fájáról a feledés sirjába, s az általuk sárral dobált költő, a méltányosabb utódok előtt sértetlenül s győzelmesen álland a halhatatlanság csarnokában.

Ez az én igénytelen véleményem, melly egyszersmind részreghajlatlan is, mert mint kegyed legjobban tudhatja, engem Petősihez semmiféle önérdek nem köt; ő nekem se nem használhat, se nem árthat.

Szeverin.

VI.

Szerelem gyöngyeiről.

(Pesti Divatlap. 1845. II. 33. sz. nov. 13. 1104. I.)

Végre, midőn ez alkalommal van szerencsém kegyednek Petőfi „S z e r e l e m g y ö n g y e i” című legujabb költeményeit megküldeni: lehetlen azt némi eszmekiséret nélkül kegyed gyöngéd kezeibe juttatnom. — Jól tudjuk mindnyájan, hogy Petőfi az ellene intézett legujabb megtámadásokat, szó nélkül hagyá, hanem közelebről ismerve őt, azt is jól tudom én, miként a méltatlan kisebbitések nyilzápora közepett, nagy dolgot forralt magában, s épen ekkor lob-

bant fel szívében a szerelem legtisztább lángja egy olly derék hölgy iránt, kiben a külső szépséggel ritka honleányi lelkesedés párosul, ki a közügyek, különösen irodalmunk iránt, — épen úgy, mint kegyed, a legnagyobb részvétellel viselkedik. És ezen hölgy megismerése szolgált a felingerlett kedélyű költőnek legjobb alkalmul, nagyszerűen bebizonyítani azt, hogy olly magasan repülő költői geniussal bír, melly előtt a sárga irigység elpirül, s a szörszálhasogató bírálat rágalomszava elnémulni kénytelen. Azon, az Irodalmi örben megjelent alaptalan vádat, melly Petőfi sülyedését, alábbszállását említi, költőnk mivel sem czáfolhatta volna meg jobban, mint ezen legújabb művével, melly felül áll minden gáncsoló bírálaton, s az ifju költő iránt mindenkit, barátot és ellenséget egyformán, a legnagyobb csodálatra ragad. A Szerelem ezen gyöngyei, egytől egyig a legérezőbb kebel tengerének mélyéből felhozott nagybecsű gyöngyök. — Mintha maga a szerelem istene sirta volna azokat ki legszebb öröm- és fájdalomkönyüiben; — olly gyönyörű, tarka játszi színezetű, drága gyöngyfüzér ez, melly csak az első tündér, vagy csak a legszebb és legjobb hölgy

kebelére illenek. — Ezen gyöngyökben a legragyogóbb phantazia, a legkülönbözőbb eszmék és érzelmek dúsgazdag csapongása, a legfinomabb gyöngédség, mondhatlan kedves naivság, kellem, báj, erő és lágság, minden legkisebb beteges érzélgés nélkül, kedélyes öröm és sötét fájdalom, szóval a lángoló phantazia és érzés tömördek sokoldalúsága csodálatos módon összpontosul. E gyűjteményben mindent vers új és eredeti, s majd a legmagasabb lyrai szökellés, majd ismét játszi éles epigrammi tünik fel bennök sajátosan meglepőleg. A legmelegebb szív habzó és forrongó véréből merültek föl e gyöngyök, s épen azért olly szívhezszólók. — Gyöngyei lehetnének azok nem csak a magyar, de a műveltség bármilly magas fokán álló irodalomnak. — Legyen áldott azon lelkes honleány, ki költőnk szíve fenekéről a Szerelem ezen dicső Gyöngyeit — napfényre hozá.

Ismerve kegyed gondolkodásmódját, érzelmeit: egy pillanatig sem kétkedem, hogy nézeteim kegyednél viszhangra fognak találni; s mások ítéletével mit sem gondolok. —

Szeverin.

Közlő: *Ferenzi Zoltán*.

Adatok Petőfi műveinek megjelenéséhez.

XIII. „Összes költemények“ cz. rovathoz:

Hazánk (1847. I. 80. l. 20. sz. febr. 16.) így ír róla:

„— Petőfi Sándor, derék dolgozótársunk, összes verseit egy pompás kötetben, jól talált arczképével együtt kiadni fogja. Leendő-e egy igaz magyar hölgy, ki e kedvencz költőjének becses mű-

vét sajátjává tenni ne akarná? Még a német viszhang is azt mondja rá: „ná!“ (nem.)“

Ugyanott (131. l. 33. szám, mart. 18.)

„— Petőfi barátunk e lapok szerkesztőjét, s humorban még eddig úgy sem igen dúsz lapját, egy humoristicus czikkel tette szegényebbé. Ő t. i. a szerkesztő,

mint maga beszélé, egy aláírási ívvel tiszteltetvén meg Petőfi legujabban kiadandó költeményeire, egy Fresco-képet akart írni e czim alatt: „Egy előfizetést szedőnek gyötrelmei!“ mellyben mind azon kincset, elutasításokat, s egyéb(!) kellemetlen kalandokat vala gúnylébe mártott hegyes tollával leírandó, mellyeket az aláírási ív köröztetésével személyesen tapasztaland. Azonban elkezdvén nagy jelentésű utját, az ellenkezőről vala szerencsés meggyőződni, mindenütt szívesen fogadtatva, s könnyű s mellette kellemes munkával csak hamar 25 előfizetőt szerze a becses munkára. Persze ő azon finom tacticával élt, hogy csupán hölgyekhez folyamodott az aláírási ívvel, kiknek keble, tudta, hogy minden szép és nemes iránt, buzgalommal, előszeretettel viseltetik. S most ránk bizá; Győr lelkesb hölgyeinek, „Hazánk“ban köszönetet mondani a haza előtt azon hő pártolásért, mellyel honi irodalmunk iránt viseltetnek, — mit ezennel teljesíteni szerencsénk van!“

Ugyanott. (160. l. 40. szám ápr. 3.)

„Értesítés. Petőfi

Sándor versei megérkezvén, a t. cz. győri előfizetők tisztelettel felkérletnek példányaiknak e lapok szerkesztőjétől elvitetésére. — Jelentjük egy uttal, hogy az előfizetés 3 p. forintjával még f. hó 20-dikáig nyitva áll; azontul egy példánynak ára 4 p. forint leend.“ (U. ezt l. a Hazánk 156. lapján is, ápr. 1. 39. sz.)

Ugyanott (208. l. 52. szám máj. 1.)

„C s á s z á r, april 22. 1847. (Petőfi összes költeményei.) Petőfi összes költeményei hozzánk is megérkezének már a napokban. Hála isten! Petőfit mi nagyon szeretjük, s áldja is meg a jó isten azt kívánjuk. — Ki ugy eltalálja a mi hangunkat mint ő, ki olly egészséges dalokat ir nekünk, kit mi egy olvasásra felfogunk és megtanulunk; kinek érzelme a miénkkel ugyanaz; ki minket olly nagyon szeret, mi ne szeressük-e azt? s ki a szolgaság földéről, hol számunkra kegyelem mannája hull szabad földre, hol a magunk kenyerét ennők, szeretne élvezni bennünket, ne kérjünk-e arra istenáldást? Még egyszer az isten áldja meg!“ (Egy vidéki levél részlete e pár sor, mely alatt — lk — jegy áll.)

F. Z.

Vonatkozások Petőfőre.

XLVI. Pesti Hirlap. (1847. I. 244. l. 863. sz. ápr. 15.):

„— A „Sevillai borbély“ tegnapelőtti újra adásának estéjére tömérdek közön-

ség jelent meg színházunkban. Az előadás mindenképen kielégítő és összevágó volt. Hollósy Cornélia k. a. Rosina szerepében kifejté egész szeretetreméltóságát,

s a második felvonásban Petőfi-nek egy népdalát éneklé el Egressy B. szerzeménye szerint.“

XLVII. Ugyanott. (1847. 317. l. 881. sz. máj. 16.) szólván Szerelmey Miklós „Magyar hajdan és jelen“ cz. alatt megjelent vállalatáról, ezt e szókkal vezeti be:

„Ha a föld isten kalapja, Hazánk a bokréta rajta!“ mondja Petőfi. S ezen drasticus hasonlatban ki van fejezve a magyar ember ajkának legkedvesebb vallomása. Extra hungariam non est vita! — kiáltának fel apáink, midőn el akarák egymással hitetni, hogy csakugyan hisznek valamit. Hitték is mindnyájan, örege apraja, ifja véne — mind halálíg...“ sat.

XLVIII. Ugyanott több hír közöltetvén arról, hogy a magyar zene a francziáknál és angoloknál hódít, így folytatja (1847. I. 402. l. 900. sz. jun. 20.):

„Mindezeknél örvendetesebb, hogy a francziák már a magyar irodalomra is kezdik vetni szemüket. Az angolok már régebben kezdék meg. John Bowring már ezelőtt néhány évvel fordított angolra néhány magyar népdalt, s most ismét Vörösmarty és Petőfi költeményeit szándékozik lefordítani.“

XLIX. Ugyanott. (1847. II. 269. l. 972. sz. okt. 24.):

„— E hó végén visszaérkezik a főváros kebelébe Petőfi Sándor, — nem csupán ünnepelt muzsájával többé, miként ment; hanem élte boldogságával, kiválólag lelkes, művelt fiatal hitvesével. Vezérelje őket szerencsésen a gondviselés!“

Hazánk (1847. I. 140. l. 35. sz. mart. 23.)

„— A mult vásár alatt mint tudjuk Pesten honunk minden részeiből az ellenzéki s conservatív pártok legkitünőbb bajnokai válnak jelen. Pestről jövők igen érdekeseznek festik a körökbeni estéket, hol Vörösmarty, Petőfi s Egressy G. szivemelő szavatai szerzenek a társalgásnak fűszert s élvezetet. — Petőfit a vidékiek gyönyörű verseiért, verseivel együtt majd elnyelék, a mi ugyan kár lett volna; de bizonyága egyszersmind, hogy ő csakugyan még „Hiador“ életében is a legnépszerűbb költőnk!“

E rövid megjegyzés a Hazánk „Pesti mismás“ cz. rovatában van, s rá a Honderű Ökörszeme ezt a megjegyzést teszi:

„* A pesti mismás így szeszélyeskedik: „P... fit a vidékiek verseivel majd elnyelék.“ — Jó appetitust!“

Közli: F. Z.